

RAPPORT

2021

SYSTEMATISK KARTLEGGINGSOVERSIKT

Hvordan forstå og
håndtere barn som
avviser en forelder

Utgitt av	Folkehelseinstituttet Område for helsetjenester
Tittel	Hvordan forstå og håndtere barn som avviser en forelder: En systematisk kartleggingsoversikt
English title	Understanding and helping children who resist or refuse post-separation parental contact: A systematic mapping review
Ansvarlig	Camilla Stoltenberg, direktør
Forfattere	Heather Ames, prosjektleder, <i>Forsker, Folkehelseinstituttet</i> Christine H Hestevik, <i>Seniorrådgiver, Folkehelseinstituttet</i> Lars Jørn Langøien, <i>Forsker, Folkehelseinstituttet</i> Tor Atle Rosness, <i>Seniorrådgiver, Folkehelseinstituttet</i>
ISBN	978-82-8406-171-9
Publikasjonstype	Systematisk kartleggingsoversikt
Antall sider	55 (71 inklusiv vedlegg)
Oppdragsgiver	Barne- ungdoms- og familiedirektoratet
Emneord(MeSH)	Enmeshment, estrangement, parental alienation, separation, divorce, contact refusal, resisting post separation contact
Sitering	Ames HMR, Hestevik CH, Langoien LJ, Rosness, TA. Hvordan forstå og håndtere barn som avviser en forelder: En systematisk kartleggingsoversikt. [Understanding and helping children who resist or refuse post-separation parental contact: A systematic mapping review] Rapport –2021. Oslo: Folkehelseinstituttet, 2021.

Innhold

INNHold	3
HOVEDBUdSKAP	5
SAMMENDRAG	6
KEY MESSAGES	9
EXECUTIVE SUMMARY (ENGLISH)	10
FORORD	13
INNLEDNING	14
Beskrivelse av problemet	14
Hvorfor det er viktig å utføre denne kunnskapsoppsummeringen	16
Mål/hensikt	16
METODE	17
Problemstilling	18
Inklusjonskriterier	18
Litteratursøking	20
Artikkelutvelging	21
Vurdering av inkluderte studier/oversikter	22
Dataekstraksjon	22
Sammenstilling	22
RESULTATER	24
Resultater av litteratursøket	24
Beskrivelse av inkluderte studier	25
DISKUSJON	46
Hovedfunn	46
Styrker og svakheter	47
Hvor generaliserbare er resultatene?	48
Kunnskapshull	48
KONKLUSJON	50
REFERANSER	51
VEDLEGG	56
1- Søkestrategi	56

2- Inkluderte publikasjoner	59
3- Ekskluderte publikasjoner etter delleveranse	65
4- Ekskluderte publikasjoner i fulltekst	67

Hovedbudskap

Samlivsbrudd er en alvorlig hendelse i barns liv. I enkelte tilfeller skjer det at barn motsetter seg samvær med en av (eller begge) foreldrene i etterkant av foreldrenes samlivsbrudd. Samværsvegring betyr at et barn over tid uttrykker sterk motstand mot samvær med en (eller begge) foreldrene. Hensikten med dette prosjektet er å kartlegge og beskrive forskningen som fins om årsaker til samværsvegring, og kliniske verktøy og/eller tiltak for å identifisere, forebygge og håndtere samværsvegring.

For å identifisere relevante studier fra 2000 til 2020 utførte en bibliotekar søk i internasjonale litteraturdatabaser, inkludert MEDLINE, EMBASE og PsycINFO. To medarbeidere vurderte uavhengig av hverandre studienes relevans i henhold til inklusjonskriteriene.

Vi inkluderte én oversikt og 54 primærstudier. De fleste var fra USA (n=38), var tverrsnittstudier (n=23) og hadde som deltakere barn eller voksne som uttalte seg om når de var barn (n=45). De fleste studiene undersøkte foreldrefremmedgjøring (n=48). Studiene rapporterte at den underliggende motivasjonen bak foreldrefremmedgjøring varierer og at strategiene som er brukt er mange og varierte. I studiene ble det hevdet mulige sammenhenger mellom samværsvegring eller foreldrefremmedgjøring og negative utfall. Vi fant spesifikke verktøy for identifisering av: ulike årsaker til samværsvegring (n=1) eller eksponeringsgrad av foreldrefremmedgjøring (n=10), risikovurdering av foreldrefremmedgjøring (n=1), samt tiltak for å håndtere samværsvegring (n=2) og foreldrefremmedgjøring (n=3). Denne kartleggingsoversikten fant at det er behov for mer empirisk forskning på samværsvegring utover det som fins av forskning om foreldrefremmedgjøring, studier fra andre land enn USA og studier med design som kan måle effekt av tiltak.

Tittel:

Hvordan forstå og håndtere barn som avviser en forelder: En systematisk kartleggingsoversikt

Publikasjonstype:

Systematisk kartleggingsoversikt

En kartleggingsoversikt kartlegger og kategoriserer eksisterende forskning på et tematisk område og identifiserer forskningshull som kan lede til videre forskning

Svarer ikke på alt:

- Ingen studier utenfor de eksplisitte inklusjonskriteriene
- Ingen helseøkonomisk evaluering
- Ingen anbefalinger

Hvem står bak denne publikasjonen?

Folkehelseinstituttet har gjennomført oppdraget etter forespørsel fra Barne- ungdoms- og familiedirektoratet

Når ble litteratursøket utført?

Søk etter studier ble avsluttet November, 2020.

Eksterne fagfeller:

Tine Ramstad, Avdelingsdirektør, SKM foreldrestøtte og forebygging. Linda Myhren, Bjørgvin familievernkontor.

Sammendrag

Vi utførte en systematisk kartleggingsoversikt. Den inneholder en beskrivelse av empirisk forskning som møtte våre inklusjonskriterier. Studiene (artiklene) er presentert hver for seg. Vi vurderte ikke studienes metodiske kvalitet eller analyserte resultater på tvers av studiene. Denne oversikten gir et innblikk i og en beskrivelse av forskningsfeltet, og er ikke ment for å brukes til å støtte kunnskapsbaserte beslutninger. Det er viktig å påpeke at vi ikke tok i betraktning hvor forfattere står på foreldrefremmedgjøringsdebatt og i hvilken grad de ser på foreldrefremmedgjøring som en diagnose som skal behandles eller en livshendelse som skal håndteres. Det er utenfor omfanget av denne rapporten å undersøke den teoretiske eller ideologiske debatten som foregår innen dette forskningsfeltet.

Innledning

Samlivsbrudd er en alvorlig hendelse i barns liv, og kan føre til store konsekvenser for både barn og foreldre. Barn kan oppleve sorg, sinne og kjenne på tristhet, skyldfølelse og usikkerhet som følge av bruddet. Samværsvegring betyr at et barn over ubestemt tid uttrykker sterk motstand mot samvær med en (eller begge) av sine foreldre. Det kan være flere grunner til at dette skjer, og det er stor variasjon i saker hvor barn ikke vil ha samvær eller avviser en forelder etter et samlivsbrudd. Samværsvegring påvirke barnets psykiske helse og i noen av studiene blir hevdet at det kan føre til tilstander som angst, depresjon, aggressiv oppførsel og forsinket utvikling. I de fleste tilfeller betraktes samvær med begge foreldre som det beste for barna, men hva som vurderes til å være det beste for det enkelte barn når det gjelder samvær med foreldre er komplisert.

Spisskompetansemiljøet for barn og unge innen familievern melder at terapeuter og meklere i familievernet har behov for mer kunnskap slik at de kan forstå og håndtere saker der barn ikke vil ha samvær med eller avviser en forelder etter et samlivsbrudd. Det er derfor behov for en kunnskapsoppsummering som kan gi et overblikk over den tilgjengelige forskningen på temaet. Hensikten med denne systematiske kartleggingsoversikten er å kartlegge og beskrive forskning som omhandler årsaker til samværsvegring og verktøy eller tiltak for å identifisere, forebygge eller håndtere samværsvegring. I vår kartlegging av forskningen vektla vi følgende spørsmål:

1. Hva er ulike årsaker til samværsvegring og mulige sammenhenger med psykososiale utfordringer?
2. Hvilke verktøy fins for å identifisere ulike årsaker til samværsvegring og alvorlighetsgrad av samværsvegring eller foreldrefremmedgjøring?
3. Hvilke tiltak fins for å forebygge (forhindre) at samværsvegring oppstår?

4. Hvilke tiltak fins for å håndtere samværsvegring?

Metode

Denne kartleggingsoversikten ble utført i henhold til Arksey og O'Malley sine anbefalinger, videreutviklet av Peters og kolleger. I november 2020 utførte vi et systematisk søk etter studier i en rekke elektroniske baser. Vi søkte etter studier fra 2000-2020. To forskere gikk uavhengig av hverandre gjennom tittel/abstrakter, og deretter aktuelle studier i fulltekst. Studier ble valgt ut i henhold til følgende inklusjonskriterier:

Populasjon: (I prioritert rekkefølge med hensyn til søkemengde)	<ol style="list-style-type: none">1. Barn ≤16 år som over tid uttrykker betydelig motstand mot kontakt og samvær med en av sine foreldre etter samlivsbrudd (uavhengig av samværløsning).2. Voksne som uttaler seg om sine erfaringer fra de var under 16 år og som over tid uttrykte betydelig motstand mot kontakt og samvær med en av sine foreldre etter samlivsbrudd (uavhengig av samværløsning).3. Foreldre og nære familiemedlemmer av barnet som avviser en forelder4. Støttearbeidere (meklere, ansatte i barnevernet, sakkyndige, familierapeuter) som bistår i håndtering av samværsvegringsaker
Konsept	Samværsvegring. Dvs. at et barn over tid uttrykker betydelig motstand mot samvær med en av sine foreldre etter samlivsbrudd.
Interesseområder:	Alle årsaker som kan forklare barns samværsvegring; alle verktøy, kartlegginger og metoder som kan identifisere eller skille mellom årsaker til samværsvegring, og som kan forebygge (forhindre) at samværsvegring oppstår; Alle tiltak, strategier, metoder, samarbeidsprosedyrer, prosesser, verktøy for å håndtere barns samværsvegring, dvs. måter å begrense, redusere eller behandle samværsvegring; Opplevelse av de forskjellige verktøy/tiltak fra de overnevnte populasjoner
Studie design:	Empiriske kvantitative og kvalitative primærstudier og systematiske oversikter av empiriske primærstudier uavhengig av studiedesign.
Språk:	Engelsk
Land:	Australia, Belgia, Canada, Danmark, Finland, Frankrike, Island, Italia, Irland, Nederland, New Zealand, Norge, Portugal, Spania, Storbritannia, Sverige, Tyskland, USA

Fra de inkluderte studiene hentet vi ut publikasjonsdata, studiedesign, landet studien var utført i, kjennetegn ved populasjonene, beskrivelse av utfall og eventuell sammenligning, samt resultater og forfatterens konklusjoner. Vi gjorde ingen systematisk syntese av individuelle studieresultater eller vurdering av studienes metodiske kvalitet.

Resultat

Vi vurderte titler og sammendrag på 13 869 referanser. Av disse ble 189 referanser vurdert som relevante iht. inklusjonskriteriene, og gjennomgått i fulltekst. 94 publikasjoner møtte inklusjonskriteriene. Iht. prosjektplanen bestemte vi i dialog med oppdragsgiver å innsnevre inklusjonskriteriene: vi ekskluderte publikasjoner av foreldres

eller støttearbeideres erfaring eller perspektiver. Etter en gjennomgang basert på de reviderte kriteriene inkluderte vi 55 publikasjoner (her omtalt som studier).

De fleste av studiene var fra USA (n=38), var tverrsnittstudier (n=23) og undersøkte barns perspektiver (n=22) eller voksne som uttalte seg om erfaringer fra egen barndom (n=23). Formen for samværsvegring som var mest undersøkt var foreldrefremmedgjøring (alienation) (n=48). Studien omhandlet videre: ulike årsaker til og/eller mulige sammenhenger mellom samværsvegring (n= 1)/foreldrefremmedgjøring (n= 28) og psykososiale utfordringer; spesifikke verktøy for identifisering av: ulike årsaker til samværsvegring (n=1) eller eksponeringsgrad av foreldrefremmedgjøring (n=10), risikovurdering av foreldrefremmedgjøring (n=1), samt tiltak for å håndtere samværsvegring (n=2) og foreldrefremmedgjøring (n=3).

Diskusjon

Det er sannsynlig at demografiske og sosiale ulikheter mellom Norge og landene studiene er utført i (for det meste USA) påvirker overførbarheten av resultatene. Vi inkluderte imidlertid kun studier fra land som regnes som tilsvarende Norge i sosialkulturell forstand. Selv om vi ikke identifiserte studier fra skandinaviske land så er det sannsynlig at resultatene kan ha relevans for en norsk/nordisk kontekst. Vi fant ti studier om tiltak for å håndtere samværsvegring, men ingen studier som undersøkte effekt av tiltak med bruk av et randomisert kontrollert studiedesign. Vi fant ingen studier om forebyggende tiltak, men to studier som undersøkte risikovurdering av foreldrene for foreldrefremmedgjøring. De fleste studiene forsket på foreldrefremmedgjøring. Det er behov for mer forskning på også andre former for samværsvegring.

Styrkene ved denne systematiske kartleggingsoversikten er at vi samarbeidet tett med oppdragsgiver om prosjektplanen, utførte et systematiske litteratursøk, og hadde en kvalitetssikret utvelgelse av publikasjoner og uttrekk av data. Vi sammenstilte imidlertid ikke resultater fra de inkluderte studiene og oversikten kan derfor ikke betraktes som en syntese av forskningsresultater slik man finner i systematiske oversikter. Vi utførte ikke en kvalitetsvurdering av de inkluderte studiene eller vurderte tilliten til den samlede dokumentasjonen. Det vil si at studiene vi inkluderte kan variere i metodisk kvalitet, hvilket kan påvirke hvorvidt vi kan stole på resultatene. Vi søkte ikke etter grå litteratur eller etter studier utover i de nevnte databasene. Vi hadde flere forsknings spørsmål og brede inklusjonskriterier. Dette medførte utfordringer med hensyn til mengde data vi hadde kapasitet til å trekke ut og kategorisere innenfor de tilgjengelige tids- og ressursrammene. Vi valgte i samråd med oppdragsgiver å utføre en noe forenklet kartlegging i form av kategorisering og tabeller med litt presentasjon av funn på tvers av studiene.

Konklusjon

Denne kartleggingsoversikten fant at det er behov for mer empirisk forskning på samværsvegring utover det som fins av forskning om foreldrefremmedgjøring, studier fra andre land enn USA og studier med design som kan måle effekt av tiltak.

Key messages

Parental separation is a serious event in a child’s life. In some cases, children may resist or refuse contact with one (or both) of their parents after a separation. Refusal to have contact means that a child, over time, expresses resistance to meet with one of the parents. The aim of this project is to map and describe research about the reasons children resist or refuse to meet a parent, and to map and describe tools or interventions to identify, prevent and treat the refusal to spend time with a parent.

To identify relevant studies published between 2000-2020, a research librarian searched in international databases, including MEDLINE, EMBASE and PsycINFO. Two researchers independently screened the studies’ eligibility according to the inclusion criteria.

We included one review article and 54 primary studies. Most studies were from the USA (n=38), used a cross sectional (survey) design (n=23), and the participants were children or adults talking about their experiences as a child (n=45). The majority of the studies examined parental alienation (n=48). The studies reported that the underlying reasons for parental alienation varies and that the strategies that are used are many and varied. The studies also reported a possible association between parental rejection and negative outcomes. We found specific tools or interventions pertaining to: different reasons for parental rejection (n=1) or levels of exposure to parental alienation (n=10), preventing parental alienation (n=1) and interventions to treat or deal with parental rejection (n=2) or parental alienation (n=3).

This systematic mapping review found a need for: empirical research on forms of parental rejection other than parental alienation; studies from other settings beyond the USA; and study designs that can test which interventions are effective.

Title:
Understanding and helping children who resist or refuse post-separation parental contact: A systematic mapping review

Type of publication:
Systematic mapping review

A mapping review maps and categorises existing research on a topic and identifies research gaps that can be relevant for future research.

- Doesn’t answer everything:**
- No studies outside of the explicit inclusion criteria were included
 - No health economy evaluation
 - No recommendations

Publisher:
The Norwegian Institute of Public Health

Updated:
Last search for studies:
November 2020.

Peer review:
Hege Kornør, Department Director, NIPH.
Tine Ramstad, Department Director, SKM foreldrestøtte og forebygging.
Linda Myhren, Bjørgvin familievernkontor.

Executive summary (English)

We conducted a systematic mapping review. It provides an overview of the empirical research that met our inclusion criteria. The studies (publications) are presented individually. We neither critically appraised the methodological quality of the included studies nor analysed the results across the studies. This review gives an insight into and description of the research field and is not meant to be used to support evidence-based decision making. We did not take into consideration study authors theoretical or ideological perspective or their position in the debate around parental alienation syndrome as a diagnosis requiring treatment or a life event needing to be handled. It is outside the scope of this report to explore these theoretical and ideological debates occurring within this field of research.

Background

Parental separation is a serious event in a child's life and has consequences for both the child(ren) and the parents. Children can experience feelings of grief, anger, sadness and insecurity due to the separation. Parental rejection is that a child, over time, expresses resistance to meet with one of their parents. There can be many reasons for this form of rejection and there exists a large variation between cases where a child rejects or does not want to meet with a parent after separation. Often the reasons for this are complex and it can be difficult to understand what lies behind the child's actions. Parental rejection can have serious consequences for children's mental health and some studies have reported an association with problems such as anxiety, depression, aggressive behaviour or developmental delays. In most instances, meeting and connection with both parents is considered the best for a child's development, however, an evaluation of what is in the child's best interest can be complicated.

The unit for child competence in the department of family services reports that therapists and intermediators in the department for family services are in need of more knowledge on how they can best understand and approach cases where a child refuses to meet with or rejects a parent after parental separation. Thus, there is a need for a systematic review that gives insight into this research topic. The purpose of this systematic mapping review is to map and describe the research about the reasons for parental rejection and tools or interventions to identify, prevent and handle parental rejection. Our mapping review focused on the following questions:

1. What are different reasons for parental rejection and possible associations with psychosocial challenges?

2. Which tools exist for identifying different reasons for parental rejection and the degree of severity of parental rejection or alienation?
3. Which interventions exist for preventing parental rejection from happening?
4. Which interventions exist for dealing with parental rejection?

Method

We conducted a systematic mapping review in line with the guidance from Arksey and O'Malley, further developed by Peters and colleagues. We conducted a systematic search for studies in a number of electronic databases in November 2020. We searched for studies published from the year 2000 onwards. Two researchers independently screened the identified titles/abstract and thereafter full texts. We included studies that met the following criteria:

Population: (In prioritized order based on number of included studies)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Children 16 and under who over time develop a meaningful resistance to contact and connection with a parent after parental separation (independent of custody arrangements) 2. Adults who present their experiences from when they were 16 or younger who over time develop a meaningful resistance to contact and connection with a parent after parental separation (independent of custody arrangements) 3. Parents and close family members of children who reject a parent 4. Support workers (brokers, employees in child services, case workers, family therapists) who contribute to the management of parental rejections cases
Concept	Parental rejection- when a child, over time, expresses a strong objection to meeting with one of its parents after parental separation
Area of interest	All reasons that can explain parental rejection by a child: All tools, mapping or methods that can identify or separate between causes for rejection and that can prevent it occurring; All interventions, strategies, methods, cooperation program, processes, tools to handle a child's parental rejection i.e. methods to limit, reduce or treat parental rejection; Experiences of the different tools/interventions from the populations described above.
Study design	Empirical quantitative and qualitative primary studies and systematic reviews of empirical primary studies independent of study design.
Language	English
Country	Australia, Belgium, Canada, Denmark, Finland, France, Iceland, Italy, Ireland, The Netherlands, New Zealand, Norway, Portugal, Spain, The United Kingdom, Sweden, Germany, USA

We extracted publication data, country, population characteristics, descriptions of outcomes and eventual comparisons as well as the results and authors conclusions from the included studies. We neither performed a synthesis of findings across studies nor evaluated their methodological quality.

Results

We assessed the titles and abstracts of 13 869 references. Of these, we considered 189 references as relevant and assessed them in full text. 94 publications met our initial inclusion criteria. In accordance with the project plan, together with the commissioner, we decided to narrow the inclusion criteria: we excluded publications of parents or

support workers' experiences. After assessing the publications based on the revised criteria, we included 55 publications (here referred to as studies).

The majority of the studies are from the USA (n=38), used a cross sectional (survey) study design (n=23), and examined children's perspectives (n=22) or adults talking about their experiences as children (n=23). The type of parental rejection which was most studied was parental alienation (n=48). Further, the studies examined: different reasons for or the consequences of parental rejection (n=1)/ parental alienation (n=28); tools for identifying different reasons for parental rejection (n=1) or levels of exposure to parental alienation (n=10), preventing parental alienation (n=1) and interventions to treat or deal with parental rejection (n=2) or parental alienation (n=3).

Discussion

It is probable that the social and demographic differences between Norway and the countries where the included studies were conducted (primarily the USA) affect the transferability of the results. However, we only included studies from countries that are considered socio-culturally similar to Norway. Even though we did not identify any Scandinavian studies it is likely that the results are relevant for a Norwegian/Nordic context. While we identified ten studies about ways to treat or deal with parental rejection, there were no studies that examined the effectiveness of interventions using a randomised controlled study design. We also found no studies on preventive interventions. However, we identified two studies that explored the use of a risk assessment of parent's potential for alienating behaviour. Most of the studies examined parental alienation. There is a need for more research on other forms of parental rejection.

The strengths of this systematic mapping review are the close cooperation with the commissioner concerning the project plan, our systematic literature searches, and the quality assurance process with the included studies. However, we did not synthesise the results from the included studies and therefore this is not a synthesis of research results such as in a systematic review. Further, we neither assessed the methodological quality of the included studies nor our certainty in the body of evidence. This means that the studies we included may have varying methodological quality, which can affect the certainty in the results. We did not search for grey literature and did not search for studies beyond the named databases. We had several research questions and broad inclusion criteria. Given the timeframe and resources available, therefore, there were challenges concerning the amount of data we could extract and categorise. In cooperation with the commissioner, we decided to complete a somewhat simplified mapping in the form of categorisation and tables with some presentation of findings across studies.

Conclusion

This systematic mapping review found a need for: empirical research on forms of parental rejection other than parental alienation; studies from other settings beyond the USA; and study designs that can test which interventions are effective.

Forord

Fagmiljø for velferdstjenesteforskning i område for helsetjenester, Folkehelseinstituttet, fikk i august 2020 i oppdrag av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) å utføre en systematisk kartleggingsoversikt over forskning om årsaker til samværsvegring og verktøy eller tiltak for å identifisere, håndtere og forebygge samværsvegring. Kartleggingsoversikten er finansiert av Bufdir og oversendt oppdragsgiver seks uker før publisering på FHIs nettsider.

Kartleggingsoversikten er relevant for et bredt publikum av praktikere og personell i velferdstjenestene og andre profesjoner som er i kontakt med barn og foreldre etter samlivsbrudd.

Område for helsetjenester, FHI, følger en felles framgangsmåte i arbeidet med kunnskapsoppsummeringer, dokumentert i håndboka «Slik oppsummerer vi forskning». Det innebærer blant annet at vi kan bruke standardformuleringer når vi beskriver metode, resultater og i diskusjon av funnene.

Bidragsterne

Prosjektgruppen har bestått av:

- Prosjektleder: Heather Ames
- Interne prosjektmedarbeidere ved FHI: forsker Lars Jørn Langøien, seniorrådgiver Christine H Hestevik, bibliotekar Gyri Hval, seniorrådgiver Tor Atle Rosness, og avdelingsdirektør Rigmor C Berg

Kåre Birger Haugen
Fagdirektør

Rigmor C Berg
avdelingsdirektør

Heather Ames
prosjektleder

Innledning

Beskrivelse av problemet

Spisskompetansemiljøet for barn og unge i familievernnet melder at terapeuter og meklere i familievernnet har behov for mer kunnskap om hvordan de kan forstå og håndtere saker der barn ikke vil ha samvær med eller avviser en forelder etter et samlivsbrudd.

Samlivsbrudd er en alvorlig hendelse i barns liv, og kan ha store konsekvenser for både barn og foreldre. Barn kan oppleve sorg, sinne og føle på tristhet, skyldfølelse og usikkerhet som følge av bruddet. Tall fra studier i USA indikerer at samværsvegring tidligere forekom i opptil 11-15 % av tilfellene ved samlivsbrudd (1). Omfanget av samværsvegring i Norge er ukjent, og vi har ikke funnet noen nyere studier som kan belyse omfanget i dag.

I utgangspunktet betraktes samvær med begge foreldrene som det beste for barna, jf. barneloven § 43 annet ledd annet punkt og § 48, men en vurdering av hva som er til barnets beste kan være komplisert. I forarbeidene til endringene i barneloven § (Prop. 85 L (2012-2013)) s. 6 uttaler departementet at domstolene bør senke terskelen for å pålegge samvær mot barnets vilje i barnefordelingssaker:

«Departementet forutsetter at domstolen i større grad skal avgjøre samværsaker ut fra forholdene her-og-nå, og at barnets subjektive opplevelser skal tillegges større vekt. Det forutsettes videre at det ikke skal fastsettes samvær mot barnets vilje, heller ikke med tilsyn, før barnets og familiens situasjon er tilstrekkelig belyst». (2)

I Norge skal barn høres etter alder og modenhet. Barnet skal bli lyttet til, og barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet og dette skal skje i trygge rammer for barnet (3).

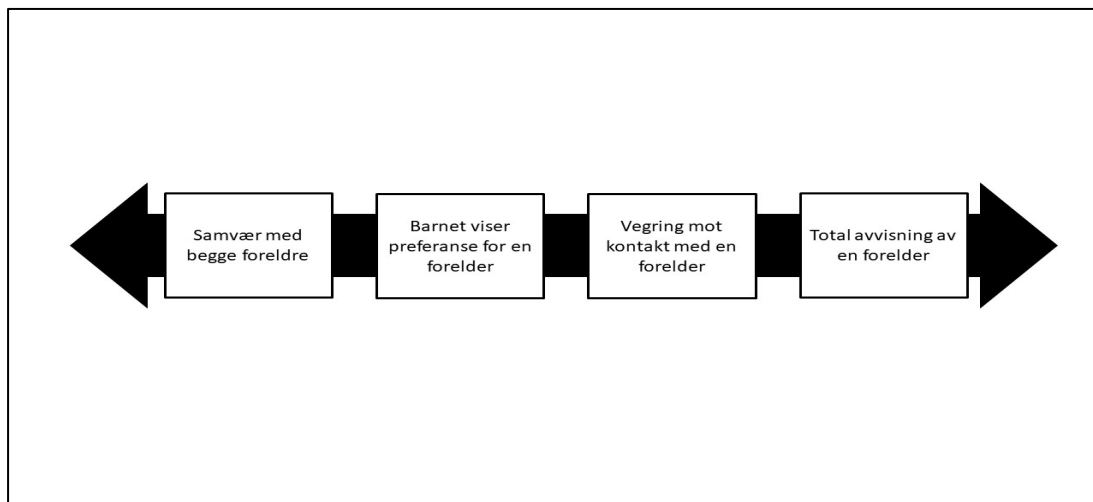
I Norge er første hjelpeinstans ved problemer med samværsvegring familievernkontorene. De kan bistå foreldrene med å løse konflikter og finne gode løsninger for barna. De kan også hjelpe til når det er utfordringer i relasjonen mellom barn og foreldre (4, 5), men disse sakene er komplekse og utfordrende og det er behov for mer kunnskap om hvordan de best skal håndteres (6, 7).

Samværsvegring kan være et uttrykk for alvorlig vansker hos barn, foreldre og familier. Å forstå hvorfor disse vanskene oppstår er avgjørende for å få kunnskap om når og hvordan hjelpeapparatet skal gripe inn i situasjonen for å hjelpe barnet/familien.

Samværsvegring

Det kan være stor variasjon mellom saker hvor barn ikke vil ha samvær eller avviser en forelder etter et samlivsbrudd, og dermed være vanskelig å avdekke årsakene til at barnet uttrykker motvilje til samvær. Samværsvegring er at et barn over tid uttrykker sterk motstand mot samvær med en av sine foreldre (2), men det er også en del barn som vegrer seg, men som likevel er på samvær. Ofte er årsakene komplekse og det kan være vanskelig å forstå hva som egentlig ligger til grunn for at barnet ikke ønsker kontakt med sin far eller mor. Noen barn kan være påvirket av eller manipulert av den forelderen de bor hos til å nekte samvær med den andre, mens andre barn kan ha hatt betydelige negative erfaringer med samvær og har behov for å beskytte seg selv fra en forelder. Stort konfliktnivå mellom foreldrene kan også være en grunn, og barnet skjermes seg selv fra konflikten ved å vegre seg for samvær. Barnet vil i noen tilfeller hindre at foreldrene møtes/har kontakt. Samværsvegring kan også handle om unngåelsesatferd, der barnet har negative erfaringer med en forelder som det ikke får tilstrekkelig støtte og hjelp til å løse og håndtere. Det kan også hende at barnet ønsker samvær, men at den andre forelderen motsetter seg dette og hindrer samvær (1).

Barnets relasjon til foreldrene etter et samlivsbrudd kan vurderes langs et kontinuum. I figur 1 vises disse forskjellige relasjonene, som går fra at barnet ønsker samvær med begge foreldre, til at barnet viser preferanse for en foreldre, til vegring mot kontakt med en foreldre og til total avvisning av en av foreldrene (8).

Figur 1: Kontinuum av barn-foreldrerelasjoner etter et samlivsbrudd

Foreldrefremmedgjøring

Foreldrefremmedgjøring (parental alienation or parental alienation syndrome (PAS)) er et fenomen som oppstår når en av foreldrene forsøker å snu parets barn mot den andre forelderen, med hensikt å få barnet med på å nekte samvær eller omsorg (9). Forelderen, som har eller kjemper om hovedomsorgen etter skilsmisse, trekker barnet inn i separasjonskonflikten som en alliert mot den andre forelderen. Måltrettet atferd der en forelder (den foretrukne forelderen) oppmuntrer barnet til urettmessig å avvise den andre forelderen (den fremmedgjorte forelderen) kalles foreldrefremmedgjøringsstrategier (10). Vanlige fremmedgjøringsstrategier er å sverte den andre forelderen,

begrense kontakten med den andre, true med kjærlighetstap, benytte sentimental kontroll gjennom betroelser til barnet, tvinge barnet til å velge mellom foreldre og å avvise den andre forelderen (9).

Det pågår en debatt i fagmiljøer mht. hvorvidt foreldrefremmedgjøring er et syndrom som skal inn i *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition* (DSM-5) eller ikke (11, 12). I fagmiljøene er det mange motstridene meninger rundt dette temaet og om hvordan det skal forstås og håndteres. Dette er debatter vi ikke vil utforske i denne oversikten. Hensikten med denne kartleggingsoversikten er å kartlegge hva som fins av empirisk forskning på fagfeltet, ikke å gå inn i ulike diskurser rundt temaet.

Hvorfor det er viktig å utføre denne kunnskapsoppsummeringen

Buudir skal oppdatere veiledende materiell/anbefalt praksis, f.eks. en veileder for samtaler med barn (https://buudir.no/Familie/Fagstotte/veileder_samtaler_barn/) og en egen veileder om samværsvegring (som er under arbeid). Direktoratet har derfor behov for en kunnskapsoppsummering for å få et overblikk over den tilgjengelige forskningen på temaet. Det overordnede målet er at instansene som møter disse familiene skal få en helhetlig og systematisk tilnærming til hvordan de møter familier der samværsvegring kan bli eller har blitt et problem. Det er ønskelig at denne kunnskapsoppsummeringen gir kunnskap om årsaker til samværsvegring og verktøy eller tiltak for å identifisere, forebygge og håndtere samværsvegring.

Mål/hensikt

Hensikten med dette prosjektet er å kartlegge og beskrive forskning om årsaker til samværsvegring og verktøy eller tiltak for å identifisere, forebygge og håndtere samværsvegring.

Metode

Vi utførte en systematisk kartleggingsoversikt over studier som har undersøkt hvordan forstå og håndtere barn som avviser en forelder. Vi identifiserte og beskrev alle empiriske kvantitative og kvalitative primærstudier og systematiske oversikter som foreligger på dette temaet fra år 2000 til i dag. Gitt det brede mandatet og den relativt knappe tidsfristen er en systematisk kartleggingsoversikt den mest hensiktsmessige typen oppsummering. En kartleggingsoversikt har et fleksibelt format som vil kunne gi en overordnet, men samtidig tilpasset detaljert oversikt over forskningsfeltet generelt, og resultater og konklusjoner når det gjelder kunnskap om hvordan forstå og håndtere barn som avviser en forelder. En slik oppsummering vil imøtekomme behovet for både overordnet omfangsforståelse og detaljinformasjon.

Avklaringer mellom oppdragsgiver og forskergruppen om kunnskapsoppsummeringen var viktig. Slike avklaringer, både i oppstartsfasen og underveis, bidro til å sikre at oppsummeringen tilfredsstilte oppdragsgivers kunnskapsbehov. Vi søkte å tidlig avklare og oppnå god forståelse for oppdragsgivers interesse og/eller mulighet til kontakt og samarbeid underveis, delleveranser, oppdateringer og lignende. Prosjektplanen for foreliggende kartleggingsoversikt er tilgjengelig på våre nettsider www.fhi.no (<https://www.fhi.no/cristin-prosjekter/aktiv/hvordan-forsta-og-handtere-barn-som-avviser-en-forelder-en-systematisk-kart/>).

Hva er en systematisk kartleggingsoversikt?

En kartleggingsoversikt (engelsk: systematic scoping review/mapping review) er en kunnskapsoppsummering som kartlegger og narrativt beskriver eksisterende litteratur- eller forskningsgrunnlag på et bestemt temaområde. Dvs. at forskere identifiserer, kartlegger og presenterer informasjon om studiene/publikasjonene, som hvor de er utført, når de er publisert, hva de har undersøkt og hvilke resultater de finner.

Denne kartleggingsoversikten ble utført iht. internasjonale metodebeskrivelser for en slik kunnskapsoppsummering. Vi fulgte Arksey og O'Malley (13) sine anbefalinger, videreutviklet av Peters og kolleger (14), og utarbeidet kunnskapsoppsummeringen i følgende trinn:

1. Vi definerte og tilpasset målene og spørsmålene (Defining and aligning the objective(s) and question(s))
2. Vi utviklet og tilpasset inklusjon- og eksklusjonskriteriene med målene og spørsmålene (Developing and aligning the inclusion criteria with the objective(s) and question(s))

3. Vi beskrev planlagt tilnærming til litteratursøk og valg av litteratur (Describing the planned approach to evidence searching and selection)
4. Vi søkte etter litteratur (Searching for the evidence)
5. Vi valgte ut litteratur i henhold til inklusjons- og eksklusjonskriteriene (Selecting the evidence)
6. Vi hentet ut data (Extracting the evidence)
7. Vi kartla kunnskapsgrunnlaget (Charting the evidence)
8. Vi oppsummerte kunnskapsgrunnlaget med hensyn til målene og spørsmålene (Summarizing the evidence in relation to objective(s) and question(s))

Gitt at dette er en systematisk kartleggingsoversikt vurderte vi ikke tilliten til resultatene (13, 15).

Problemstilling

Hovedspørsmålene vi besvarte er: Hvilken forskning fins, og hva sier forskning om (I) årsaker til at barn avviser en forelder og (II) håndtering av at barn avviser en forelder (samværsvegring)? Kartleggingen av forskningen skulle vektlegge og beskrive følgende spørsmål/problemstillinger:

1. Hva er ulike årsaker til samværsvegring og mulige sammenhenger med psykososiale utfordringer?
2. Hvilke verktøy fins for å identifisere ulike årsaker til samværsvegring og alvorlighetsgrad av samværsvegring eller foreldrefremmedgjøring?
3. Hvilke tiltak fins for å forebygge (forhindre) at samværsvegring oppstår?
4. Hvilke tiltak fins for å håndtere samværsvegring?

Vi identifiserte forskning som omhandler disse spørsmålene og kartlagt studiene. En forutsetning, som vi så etter i de inkluderte studiene, var at det ikke forelå rettmessige årsaker til at barnet *ikke burde* ha samvær med en forelder (f.eks. overgrep). Dvs. det var en forutsetning at foreldrene var skikket til å kunne ta seg av barnet.

Inklusjonskriterier

Vi valgte ut studier i henhold til følgende inklusjonskriterier:

Populasjon:

(I prioritert rekkefølge med hensyn til søkemengde)

1. Barn ≤ 16 år som over tid uttrykker betydelig motstand mot kontakt og samvær med en av sine foreldre etter samlivsbrudd (uavhengig av samværløsning).
2. Voksne som uttaler seg om sine erfaringer fra de var under 16 år og som over tid uttrykte betydelig motstand mot kontakt og samvær med en av sine foreldre etter samlivsbrudd (uavhengig av samværløsning).
3. Foreldre og nære familiemedlemmer av barnet som avviser en forelder

4. Støttarbeidere (meklere, ansatte i barnevernet, sakkyndige, familierapeuter) som bistår i håndtering av samværsvegringsaker

Konsept

Samværsvegring. Dvs. at et barn over tid uttrykker betydelig motstand mot samvær med en av sine foreldre etter samlivsbrudd.

Interesseområder:

- Årsak: Alle årsaker som kan forklare barns samværsvegring
- Verktøy: Alle verktøy, kartlegginger og metoder som kan identifisere eller skille mellom årsaker til samværsvegring, og som kan forebygge (forhindre) at samværsvegring oppstår
- Effekt av tiltak: Alle tiltak, strategier, metoder, samarbeidsprosedyrer, prosesser, verktøy for å håndtere barns samværsvegring, dvs. måter å begrense, redusere eller behandle samværsvegring.
- Erfaringer: Opplevelse av de forskjellige verktøy/tiltak fra de overnevnte populasjoner

Sammenlikning (mht spørsmål om effekt):

- Ingen begrensning

Utfall (mht spørsmål om effekt):

- Effekt på barnet: psykisk helse/utvikling, relasjon til foreldrene, relasjon til andre familiemedlemmer. Andre utfall kan være aktuelle.
- Effekt på foreldre og andre familiemedlemmer: relasjon til barnet. Andre utfall kan være aktuelle.

Kontekst

Studiedesign: Empiriske kvantitative og kvalitative primærstudier og systematiske oversikter av empiriske primærstudier uavhengig av studiedesign.

For å betegnes som en systematisk oversikt måtte oversikten inneholde beskrivelse av søkestrategi, inklusjonskriterier, metodisk kvalitetsvurdering og sammenstilling (16). Hvis vi fant systematiske oversikter av høy metodisk kvalitet (ihht. sjekkeliste for vurdering av metodisk kvalitet (16)) publisert i de siste 5 år (2015-2020) som dekket en eller flere av problemstillingene skulle vi ikke oppsummere primærforskning på det spørsmålet.

År: 2000-2020 for primærstudier. Søkedato for systematiske oversikter skulle ikke være eldre enn fra 2015.

Språk: Engelsk

Land: Australia, Belgia, Canada, Danmark, Finland, Frankrike, Island, Italia, Irland, Nederland, New Zealand, Norge, Portugal, Spania, Storbritannia, Sverige, Tyskland, USA

Eksklusjonskriterier

- Populasjon
 - 17 år eller eldre når samværsvegring skjedde
- Konsept
 - Studier som omhandler andre fenomener enn samværsvegring, men som nevner det i andre kontekster. For eksempel studier av konfliktfylte skillsmisser som nevner avvisning, eller studier om overgrep eller omsorgssvikt som nevner avvisning, men ikke har det som hovedfokus.
- Kontekst
 - Publikasjoner som drøfter ideer, konsepter eller teorier om temaet eller utvikling av verktøy
 - Juridiske kasus studier

Litteratursøking

En bibliotekar (Gyri Hval) utarbeidet søkestrategien og valgte ut relevante kilder basert på inklusjonskriteriene og med innspill fra prosjektgruppen og fageksperter. Søket besto av emneord (f.eks. MeSH i MEDLINE) og tekstord som for eksempel 'enmeshment', 'estrangement', 'parental alienation', 'separation', 'divorce', 'contact refusal' og 'resisting post separation contact'. Bibliotekaren utførte det systematiske litteratursøket etter publikasjoner i november 2020 i følgende databaser:

- MEDLINE (Ovid)
- EMBASE (Ovid)
- PsycINFO (Ovid)
- CINAHL (EBSCO)
- The Campbell Library
- Cochrane Library
- Epistemonikos
- Web of Science Core Collection (SCI-EXPANDED & SSCI)
- SveMed+
- ProQuest (Sociological Abstracts & Social Services Abstracts)
- Parental Alienation Database (<https://ckm.vumc.org/pasg/>)

En annen bibliotekar fagfellevurderte dette arbeidet.

Fullstendig søkestrategi er tilgjengelig i vedlegg 1.

Etter presentasjon av delleveranse, snevret Bufdir inn inklusjonskriteriene til å fokusere på erfaringene til barn og ungdom med samværsvegring (inkludert mulige sammenhenger med psykososiale utfordringer av samværsvegring for barna) og studier som omhandlet relevante verktøy rettet mot alle populasjonsgrupper. Vi ekskluderte studier om foreldres eller støttarbeideres erfaring med samværsvegring. Vi utvidet samtidig spørsmål 1 til å omhandle også mulige sammenhenger med psykososiale utfordringer og samværsvegring og spørsmål 2 til å omhandle verktøy som utforsker grad av samværsvegring eller foreldrefremmedgjøring.

Vi utførte en forenklet kartlegging i form av kategorisering og tabeller med litt presentasjon av funnene på tvers av publikasjonene (se figur 2).

Artikkelutvelging

Vi importerte alle referanser fra referansehåndteringsverktøyet EndNote til EPPI-Reviewer 4 (17). Alle pilottestet inklusjonskriteriene på de første 200 for å sikre felles forståelse i bruk av inklusjonskriteriene. Vi benyttet funksjonen «priority screening» i EPPI-Reviewer (17, 18), en funksjon som aktivt bruker maskinlæring til å raskt finne frem studier som med stor sannsynlighet møter inklusjonskriteriene. Priority screening innebærer ingen automatiserte avgjørelser, men lager en liste av studier basert på sannsynlig relevans utfra studier forskerne inkluderer. Denne algoritmen oppdateres kontinuerlig og gjør at forskere kan begynne med de mest relevante studiene. Siden det var mange referanser, brukte vi også en maskinlæring-classifier etter at 20 % av studiene var screenet. Classifieren predikerer sannsynligheten med 0 % - 99 % basert på tittel og sammendrag. Alle referanser som hadde 50 % eller større sannsynlighet for å møte inklusjonskriteriene ble screenet av to forskere, mens de under 50% ble screenet av én forsker. Vi løste uenighet ved diskusjon og/eller ved å diskutere med en tredje forsker i teamet. To forskere vurderte uavhengig av hverandre publikasjoner som ble innhentet i fulltekst opp mot inklusjonskriteriene.

Figur 2: Beslutningstre for hvilket sluttprodukt som skal leveres

Vurdering av inkluderte studier/oversikter

Dette er en systematisk kartleggingsoversikt som ikke inneholder en vurdering av systematiske skjevheter i de inkluderte studiene. Dette er iht. internasjonale metodebeskrivelser for slike kunnskapsoppsummeringer (se over).

Dataekstraksjon

Fra hver av de inkluderte publikasjonene hentet to forskere ut informasjon om publikasjonsdato, studiedesign, hvilke land studiene er utført i, karakteristika/kjennetegn ved populasjonene og kontekst rundt populasjonene, beskrivelser av utfall, beskrivelser av tiltaket og evt. sammenligning, samt resultater og forfatterens konklusjoner i Eppi. Vi hadde særlig oppmerksomhet på data om de spesifikke spørsmålene listet under 'Problemstilling'. Dataekstraksjon var pilotert på fem publikasjoner. En forsker sammenlignet dataauthenting og kontrollerte at informasjonen var komplett og korrekt hentet ut.

Sammenstilling

Kartleggingsoversikter inkluderer ingen systematisk syntese av individuelle studieresultater (f.eks. ingen metaanalyse). Slike oversikter gir i stedet en oversikt og narrativ beskrivelse av eksisterende litteratur og resultater.

Vi sorterte publikasjonene i logiske kategorier, overordnet iht. oversiktens fire problemstillinger, men også etter type samværsvegring og populasjon.

Informasjonen vi hentet ut fra publikasjonene analyserte vi deskriptivt, med frekvenser og prosenter, og vi presenterer disse resultatene i tekst og tabeller. Vi presenterer enkle narrative presentasjoner av resultater og konklusjoner. Hovedfremstillingen er i form av prosa.

Vi brukte sjekklisten «The PRISMA extension for scoping reviews» (19) for å sikre rapporteringskrav i den endelige oppsummeringen.

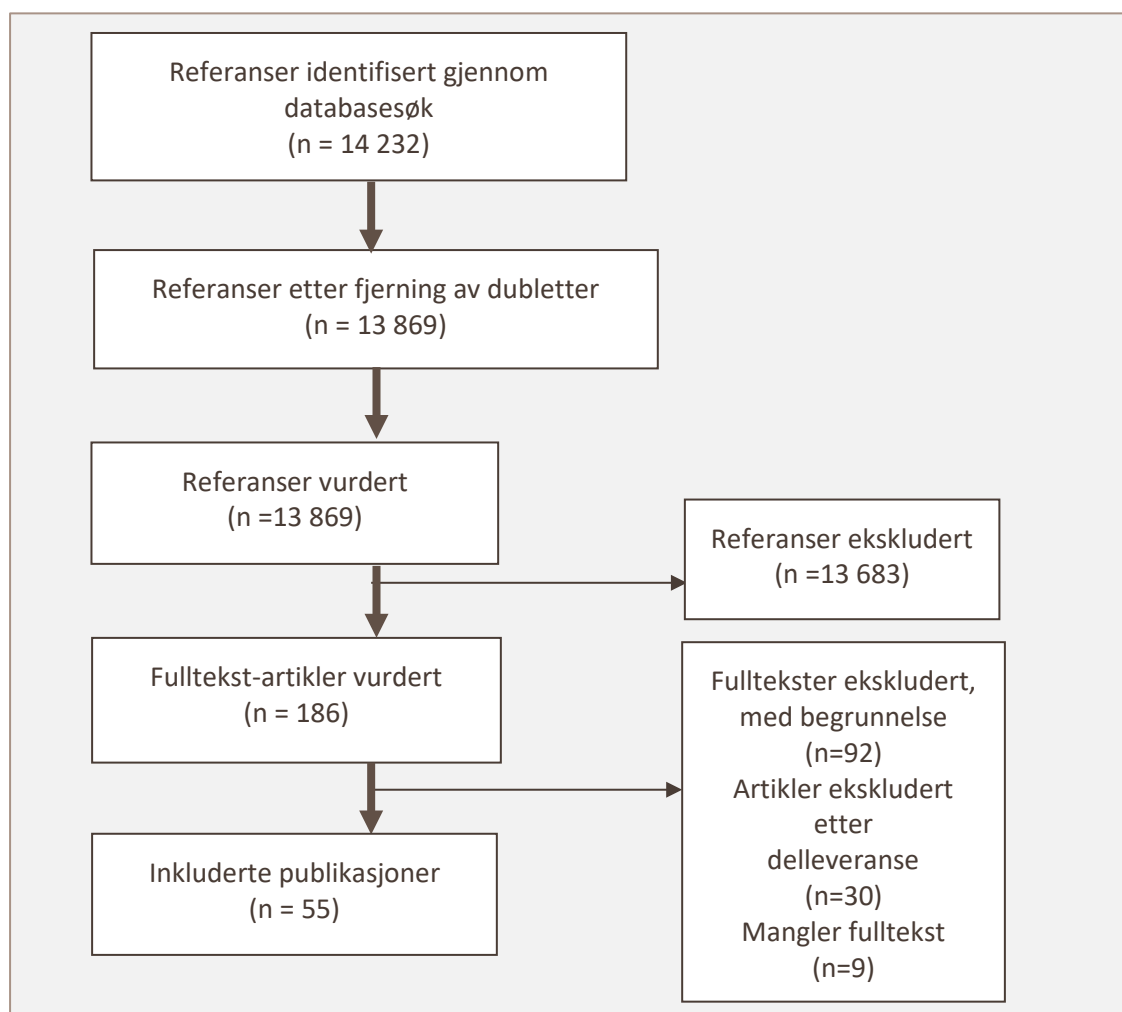
Resultater

Vi utførte en systematisk kartleggingsoversikt. Målet med denne rapporten er å kartlegge eksisterende empirisk forskning på tema og identifisere kunnskapshull. Den inneholder en beskrivelse av empirisk forskning som møtte våre inklusjonskriterier. Studiene (artiklene) er presentert hver for seg. Vi vurderte ikke studienes metodiske kvalitet eller analyserte resultater på tvers av studiene. Denne oversikten gir et innblikk i og en beskrivelse av forskningsfeltet, og er ikke ment for å brukes til å støtte kunnskapsbaserte beslutninger.

Det er viktig å påpeke at vi ikke tok i betraktning hvor forfattere står på foreldrefremmedgjøringsdebatt og i hvilken grad de ser på foreldrefremmedgjøring som en diagnose som skal behandles eller en livshendelse som skal håndteres. Det er utenfor omfanget av denne rapporten å undersøke den teoretiske eller ideologiske debatten som foregår innen dette forskningsfeltet.

Resultater av litteratursøket

Søket i bibliografiske databaser identifiserte 13 869 referanser (etter dublettkontroll), se flytdiagram figur 3. Vi leste 186 publikasjoner i fulltekst. Vi inkluderte 85 publikasjoner i en delleveranse til oppdragsgiver. Ekskluderte publikasjoner som ble lest i fulltekst er listet i vedlegg 3 og 4 med begrunnelse for eksklusjon. Vi inkluderte 55 publikasjoner. Disse møtte våre reviderte inklusjonskriterier etter avtale med oppdragsgiver gitt funn fra delleveransen (Figur 3).

Figur 3: Flytdiagram over søkeresultater og håndtering av referanser

Ekskluderte publikasjoner

Tabell med ekskluderte publikasjoner etter vurdering i fulltekst er plassert i vedlegg 3 (etter delleveranse) og 4. Ekskluderte publikasjoner etter vurdering i fulltekst var fra feil publiseringsår, på feil språk, fra feil land eller de var ikke empiriske studier.

Beskrivelse av inkluderte studier

I det følgende kapittelet beskriver vi de 55 inkluderte publikasjonene. En liste over publikasjonene presenteres i vedlegg 2. Vi gjør oppmerksom på at enkelte av publikasjonene kan ha (delvis) samme populasjon og (delvis) samme underliggende datamateriale, og derfor sånn sett kan forstås som å være samme studie, men hver publikasjon har en unik problemstilling med påfølgende unike analyse og resultat. Vi velger derfor i det følgende å referere til hver publikasjon som en studie.

Inkluderte studier

Vi inkluderte 55 studier. De fleste var fra USA (n=38) og vi identifiserte flest tverrsnittstudier (n=23). Hovedvekten av studiene undersøkte barnas perspektiv (n=22) eller voksne som uttaler seg om sine erfaringer fra de var barn (n=23). Med hensyn til type

samværsvegring undersøkte de aller fleste studiene foreldrefremmedgjøring (parental alienation) (n=48).

Land

Noen av de identifiserte studiene inkluderte flere land, temaer, populasjoner eller type samværsvegring. Det totale antallet i tabellene under vil derfor overstige 55 som er antallet inkluderte publikasjoner.

De alle fleste av studiene (n=46) var fra engelskspråklige land: USA, Canada, Australia og Storbritannia (tabell 1). Vi identifiserte ingen studier fra noen av de nordiske landene. Kun åtte av studiene var fra europeiske land.

Tabell 1: Land hvor studiene var utført

Land	Antall
USA	38
Canada	5
Australia	1
Storbritannia	2
Italia	5
Israel	1
Spania	1
Flere land	2

Studiedesign

Av de identifiserte studiene var 23 tverrsnittstudier og ti brukte kvalitative metoder. Studien omhandler ulike berørte gruppers erfaringer med samværsvegring eller verktøy knyttet til samværsvegring (tabell 2).

Tverrsnittstudier måler situasjonen her og nå. I en tverrsnittstudie kartlegges informasjon om deltakernes egenskaper og/eller meninger ved ett måletidspunkt. Formålet med en tverrsnittstudie kan være å fastslå utbredelsen av et fenomen eller undersøke mulige mistenkte årsaksfaktorer. Slike studier gir begrenset informasjon om kausale sammenhenger. Noen av de inkluderte tverrsnittstudiene omfattet spørsmål om tidligere atferd/tanker/følelser/situasjoner/opplevelser (retrospektive spørsmål) og etter spurte selvrapportert erfaring med for eksempel foreldrefremmedgjøring og psykisk helse knyttet til dette. Disse er likevel å regne som tverrsnittstudier og man kan ikke si noe om sammenhengen mellom disse faktorene.

Kvalitative studier er særlig egnet til å si noe om opplevelser og erfaring. De gir innblikk, for eksempel, i hvordan studiedeltakere tenker om noe eller hvordan de erfarer ulike behandlingsmetoder eller verktøy.

Kasuistikker/kasusstudier ligner på kvalitative studier, men her studerer man detaljert et "tilfelle", for eksempel en person, eller en gruppe. De fleste av kasusstudiene vi identifiserte i denne kartleggingen brukte skriftlige notater fra klientterapi eller juridiske dokumenter som grunnlag. De undersøkte spørsmål om ulike behandlinger eller som verktøy, for eksempel for å undersøke om støtteambeidere var enig i eksistens av foreldrefremmedgjøring i en sak versus en annen.

Åtte studier brukte blandet metode. Det innebærer at de har undersøkt forskningsspørsmålet sitt med bruk av flere forskjellige forskningsmetoder. For eksempel, ved både å analysere juridiske dokumenter angående foreldrefremmedgjøring og intervjuer folk om deres opplevelser med foreldrefremmedgjøring, for så å se på disse resultatene samlet. Formålet med dette er å se på et fenomen fra flere innfallsvinkler.

Tabell 2: Studiedesign i de inkluderte studiene

Studiedesign	Antall
Tversnittstudie	23
Kvalitativ	10
Kasuistikk	5
Blandet metode	8
Annet*	8
Systematisk oversikt	1

* For eksempel; kvantitativ ikke-eksperimentell studie, sekundær dataanalyse av journaldata

Populasjoner

Vi identifiserte 45 studier som presenterer barns perspektiver (tabell 3). Disse favner imidlertid både perspektivene til barn under 16 år (n=22), og voksne som retrospektivt ser tilbake på sine erfaringer som barn eller som beskriver hvordan samværsvegring (i hovedsak parental alienation syndrome (PAS)/foreldrefremmedgjøring) i barndommen virker inn på mental helse, eller håndtering av eller evne til parforhold i voksen alder. Et mindretall av studiene, 16 studier, omhandler foreldre og nære familiemedlemmer. Dette gjaldt ofte i studier der hele familien deltok i et tiltak eller en terapi.

Tabell 3: Populasjon i de inkluderte studiene

Populasjon	Antall
Barn ≤16 år som over tid uttrykker betydelig motstand mot kontakt og samvær med en av sine foreldre etter samlivsbrudd	22
Voksne som uttaler seg om sine erfaringer fra de var ≤16 år og som over tid uttrykte betydelig motstand mot kontakt og samvær med en av sine foreldre etter samlivsbrudd	23
Foreldre og nære familiemedlemmer av barnet som avviser en forelder	16

Støtteambeidere (meklere, ansatte i barnevernet, sakkyndige, familierapeuter) som bistår i håndtering av samværvegringsaker

Former for samværsvegring

Som vist i tabell 4 var foreldrefremmedgjøring den hyppigst omtalte formen for samværsvegring. Vi identifiserte i liten grad studier som omhandlet andre former for samværsvegring.

Tabell 4: Beskrivelse av type samværsvegring i de inkluderte studiene

Beskrivelse av samværsvegring	Antall
Foreldrefremmedgjøring (Alienation)	48
Egenbeskyttelse (Estrangement)	4
Rolleforstyrrelse (Enmeshment)	1
Samværsvegring generelt	7

Problemstillinger

Som beskrevet over skulle vi kartlegge forskning om fire spørsmål/problemstillinger vedrørende samværsvegring. Vi identifiserte og inkluderte flest studier som omhandlet årsaker til og/eller innvirkning av samværsvegring, men også studier om de tre andre spørsmålene (tabell 5).

Tabell 5: Spørsmål/problemstilling besvart i de inkluderte studiene

Problemstilling	Antall
Hva er ulike årsaker til samværsvegring og mulige sammenhenger med psykososiale utfordringer?	29
Hvilke verktøy fins for å identifisere ulike årsaker til samværsvegring og alvorlighetsgrad av samværsvegring eller foreldrefremmedgjøring?	21
Hvilke tiltak fins for å forebygge (forhindre) at samværsvegring oppstår?	2
Hvilke tiltak fins for å håndtere samværsvegring?	10

I det videre tar vi for oss hver av de fire spørsmålene og trekker frem noen eksempler på relevante funn. For et helhetlig bilde av funnene må leseren gå inn i publikasjonene.

Problemstilling 1: Hva er ulike årsaker til samværsvegring og mulige sammenhenger med psykososiale utfordringer?

Tjueni studier omhandlet problemstilling 1 (tabell 6). De fleste av disse var fra USA (n=23). De øvrige var utført i Italia (n=4), Canada (n=3) og Australia (n=1). Tolv av studiene var tverrsnittstudier, ti brukte kvalitative metoder, to var kasusstudier, tre benyttet blandet metoder og tre ble kodet med andre studiedesign. 21 av studiene hadde

voksne deltakere som uttalte seg om erfaringer med samværsvegring fra egen barn- dom. Foreldrefremmedgjøring (Alienation) var den formen for samværsvegring som ble hyppigst studert (n=28).

Studier som beskriver årsaker til og kjennetegn ved samværsvegring

Femten av studiene beskrev årsaker til og kjennetegn ved samværsvegring og prosessene som bidrar til at samværsvegring oppstår (tabell 6). Fjorten av disse omhandlet samværsvegring i form av foreldrefremmedgjøring (20-34) og én omhandlet egenbeskyttelse (estrangement) (35).

Egenbeskyttelse

Salter 2011 (35) fant at tilstedeværelsen av egenbeskyttelse var signifikant og positivt korrelert med antall barn i familien og lengden på ekteskapet. Videre var det mer sannsynlig at mødre ble identifisert som den allierte forelderens og at fedre ble identifisert som den avviste forelderens (35).

Foreldrefremmedgjøring

Studiene som rapporterte om foreldrefremmedgjøring skriver at den underliggende motivasjonen bak foreldrefremmedgjørende adferd varierer, og at strategiene den allierte forelderens bruker mot den fremmedgjorte forelderens er mange og varierte. Studiene fant også mange ulike grunner til at barn avviser en forelder. For eksempel, Johnston 2003 (29) fant at flere faktorer bidro til barns negativitet overfor en av foreldrene til fordel for annen: varmt og nært forhold med den foretrukne forelderens, upassende involvering i voksne forhold, barns upassende foreldre/lederrolle i familien, separasjonsangst fra den foretrukne forelderens (vanligst hos yngre barn). På den annen side manglet avviste foreldre i større grad et nært og varmt forhold til barna sine og hadde oftere forsømt eller mishandlet barna sine tidligere. Også i studien til Mone 2011 (32) beskrev både foreldre og barn fra familier som hadde opplevd konfliktfylte samlivsbrudd at barn ble trukket inn i foreldrekonflikten og at de ble oppmuntret til å tjene som mellommenn og foreldrenes fortrolige.

Flere av studiene identifiserte egenskaper og adferd ved den allierte forelderens (som narsissistiske personlighetstrekk og andre personlighetsforstyrrelser, kontrollerende adferd, innlemming av barn i konflikten osv.) som fremmer foreldrefremmedgjøring. I studien av Johnston 2003 (29) var foreldrefremmedgjørende foreldre ofte dårligere på å sette grenser og de hadde problemer med å skille egne følelser fra barnets. Barnet ble ofte den foretrukne forelderens fortrolige og fikk en upassende leder/forelderrolle i familien. Noen av studiene påpekte at det kan være forhold hos begge foreldrene som påvirker hvorvidt foreldrefremmedgjøring oppstår og at det er viktig å se på det relasjonelle samspillet mellom familiemedlemmene i håndtering av saker. Et eksempel på dette er funnene fra Baker 2006 (22) der enkelte av deltakerne, som så tilbake på opplevelser med foreldrefremmedgjøring i barndommen, beskrev at den avviste forelderens hadde vært for passiv og lite involvert og at de ikke gjorde nok for å opprettholde et positivt og meningsfullt forhold til sine egne barn og på den måten selv hadde bidratt til avvisningen.

Tabell 6: Studier om årsaker til og kjennetegn ved samværsvegring (n=15)

Forfatter	Land	Populasjon *	Studiedesign
Egenbeskyttelse			
Salter 2011 (35)	USA	Barn ≤16 år	Annet
Foreldrefremmedgjøring			
Baker 2005a (20)	USA	Voksne	Kvalitativ
Baker 2005c (21)	USA	Voksne	Kvalitativ
Baker 2006 (22)	USA	Voksne	Kvalitativ
Baker 2011 (36)	USA	Voksne	Tverrsnittstudie
Baker 2015 (24)	Italia	Voksne	Tverrsnittstudie
Bernet 2015 (25)	Italia	Voksne	Tverrsnittstudie
Godbout 2012 (26)	Canada	Voksne	Kvalitativ
Gordon 2008 (27)	USA	Foreldre og nære familiemedlemmer	Tverrsnittstudie
Jaffe 2017 (28)	USA	Barn ≤16 år	Kasusstudie
Johnston 2003 (29)	USA	Barn ≤16 år	Kasusstudie
Johnston 2005b (30)	USA	Barn ≤16 år	Annet
Mone 2006 (37)	USA	Voksne	Tverrsnittstudie
Mone 2008 (31)	USA	Barn ≤16 år	Kvalitativ
Mone 2011 (32)	USA	Barn ≤16 år	Kvalitativ
Moné 2012 (33)	USA	Voksne	Tverrsnittstudie
Verrocchio 2015 (34)	Italia	Voksne	Tverrsnittstudie

*Voksne= Voksne som uttaler seg om sine erfaringer fra de var ≤ 16 år

Studier som omhandler mulige sammenhenger med psykososiale utfordringer og foreldrefremmedgjøring i barndommen

Rolleforstyrrelse

En studie (38) omhandlet også mulige sammenhenger med psykososiale utfordringer og rolleforstyrrelse i tillegg til foreldrefremmedgjøring.

Foreldrefremmedgjøring

Fjorten av studiene omhandlet mulige sammenhenger mellom psykososiale utfordringer og det å ha blitt eksponert for foreldrefremmedgjøring i barndommen (21, 24-26, 34, 37-46) (tabell 7). Disse studiene rapporterte at foreldrefremmedgjøring kan være forbundet med en rekke negative utfall, som lav selvtillit, skyldfølelse, depresjon, mangel på tillit til andre, tilknytningsproblemer, adferdsproblemer, rusbruk, samlivsbrudd og lignende. I studiene ble det hevdet at mulige sammenhenger mellom samværsvegring og negative utfall kunne vare i alt fra uker og måneder til mange år og i verste fall gjennom hele livet. Carey 2003 (42) og Raso 2004 (44) fant at voksne som

hadde vært utsatt for foreldrefremmedgjøringsyndrom i barndommen også kunne overføre problemene til sine egne barn. Carey 2003 (42) fant imidlertid at forholdet til den avviste forelderen i stor grad bedret seg gjennom en naturlig utviklingsprosess der deltakerne ble mer modne og i stand til selv å reflektere over deres opplevelse av foreldre-relasjoner og utvikle en ny forståelse av hver foreldres bidrag til konflikten.

Tabell 7: Studier som omhandler mulige sammenhenger med psykososiale utfordringer og foreldrefremmedgjøring i barndommen (n=14)

Forfatter	Land	Populasjon *	Studiedesign
Rolleforstyrrelse og foreldrefremmedgjøring			
Johnston 2005a (38)	USA	Barn ≤16 år	Blandet metoder
Foreldrefremmedgjøring			
Baker 2005b (39)	USA	Voksne	Kvalitativ
Baker 2005c (21)	USA	Voksne	Kvalitativ
Baker 2015 (24)	Italia	Voksne	Tverrsnittstudie
Ben-Ami 2012 (41)	USA	Voksne	Tverrsnittstudie
Bernet 2015 (25)	Italia	Voksne	Tverrsnittstudie
Bentley 2020 (40)	Australia	Voksne	Kvalitativ
Carey 2003 (42)	USA	Voksne	Blandet metoder
Godbout 2012 (26)	Canada	Voksne	Kvalitativ
Krill-Reiter 2019 (43)	USA	Voksne	Annet
Mone 2006 (37)	USA	Voksne	Tverrsnittstudie
Raso 2004 (44)	Canada	Voksne	Kvalitativ
Reay 2007 (45)	Canada	Voksne	Tverrsnittstudie
Verrocchio 2015(34)	Italia	Voksne	Tverrsnittstudie
Verrocchio 2019 (46)	Italia	Voksne	Tverrsnittstudie

*Voksne= Voksne som uttaler seg om sine erfaringer fra de var ≤ 16 år

Studier med andre tilnærminger til problemstilling 1

(Tabell 8)

Egenbeskyttelse

En studie omhandlet erfaringer med egenbeskyttelse, der voksne uttalte seg om sine opplevelser med egenbeskyttelse (parental estrangement) (47) i barndommen. I Beebe (47) sin studie beskrev deltakerne at de opplevde sinne, frustrasjon, skuffelse og usikkerhet som følge av egenbeskyttelse .

Foreldrefremmedgjøring

Baker 2010 (48) utforsket sammenhengen mellom foreldrefremmedgjøring og psykologisk mishandling. Resultatene her viste at eksponering for foreldrenes fremmedgjøring, var forbundet med større sannsynlighet for å svare ja på den del av spørreundersøkelse som undersøkte psykologisk mishandling.

En studie omhandlet erfaringer med foreldrefremmedgjøring, der voksne uttalte seg om sine opplevelser med foreldrefremmedgjøring (40) i barndommen. I Bentley (40) sin studie beskrev deltakerne at de opplevde at den fremmedgjørende forelderens hadde begått misbruk mot dem.

Tabell 8: Studier med andre tilnærminger til problemstilling 1 (n=3)

Forfatter	Land	Populasjon *	Studiedesign
Egenbeskyttelse			
Beebe 2017 (47)	USA	Voksne	Kvalitativ
Foreldrefremmedgjøring			
Baker 2010 (48)	USA	Voksne	Tverrsnittstudie
Bentley 2020 (40)	Australia	Voksne	Kvalitativ

*Voksne= Voksne som uttaler seg om sine erfaringer fra de var ≤ 16 år

Problemstilling 2: Hvilke verktøy fins for å identifisere ulike årsaker til samværsvegring og alvorlighetsgrad av samværsvegring eller foreldrefremmedgjøring?

Tjueen studier omhandlet problemstilling 2 (tabell 7). De fleste studiene vi identifiserte under problemstilling 2 var fra USA (n=14). De øvrige studiene var utført i Canada (n=2), Italia (n=1), Spania (n=1) og Storbritannia (n=2). En av studiene var utført i flere land. Tolv av studiene var tverrsnittstudier, to var kasus studier, to benyttet blandet metode og seks ble kodet med andre studiedesign. De fleste av studiene hadde barn ≤16 år (n=7) eller foreldre og nær familie (n=6) som populasjon. I nesten alle studiene var foreldrefremmedgjøring (parental alienation) studert (n=19). Studiene omtaler ni spesifikke verktøy som var testet eller tatt i bruk individuelt. To studier nevner mer enn ett verktøy (de bruker et antall forskjellige sjekklister og måleinstrumenter) og seks tar for seg verktøy generelt.

Nedenfor beskriver vi et verktøy for å identifisere/skille mellom ulike årsaker til samværsvegring og 10 ulike verktøy for å identifisere/skille mellom alvorlighetsgrad av foreldrefremmedgjøring. Fire av verktøyene er rettet mot barn, fire mot voksne som har erfaring med samværsvegring fra de var barn, og tre verktøy er rettet mot foreldre.

Verktøy for å identifisere/skille mellom ulike årsaker til samværsvegring

The contact refusal scale

Huff 2017 (49) utviklet *The contact refusal scale*, som er et selvrapporteringskjema for å vurdere barn som nekter kontakt med foreldre etter skilsmisse eller separasjon (samværsvegring generelt). Skjemaet inneholder 27 spørsmål som ungdommen besvarer på

en syv punkts Likert skala. Hvert spørsmål besvares for hver av foreldrene separat. Forfatterne har testet skjemaet og resultatene tyder på at *The contact refusal scale* kan være et nyttig verktøy for å bedre forstå de komplekse forholdene og handlingene som følger foreldres skilsmisse eller separasjon (tabell 9).

Tabell 9: Beskrivelse av den inkludert studien om «*the contact refusal scale*» (n=1)

Forfatter	Land	Populasjon*	Studiedesign
Huff 2017 (49)	USA	Voksne	Tverrsnittstudie

*Voksne= Voksne som uttaler seg om sine erfaringer fra de var ≤ 16 år

Verktøy for å identifisere/skille mellom alvorlighetsgrad av foreldrefremmedgjøring

Bene-Anthony Family Relations Test (BAFRT)

Blagg 2018 (50) undersøkte bruk av BAFRT (51) (tabell 10). BAFRT er et klinisk verktøy som består av 21 bokser med skisserte figurer, som barnet velger, som skal representere ulike medlemmer i familien, inkludert barnet selv. Det er også en figur som representerer Mr Nobody (en skissert tegning av en mann med ryggen til), for at barnet kan si ting til han som de ikke kan si til noen av familiemedlemmene. Det er to versjoner av testen, en for barn fra åtte år og eldre, og en for yngre barn i alderen fem til syv år.

Intervjueren leser opp beskjeder eller meldinger fra lapper, og barnet må avgjøre hvem i familien som er mest passende mottaker for hver beskjed. I et sunt hjemmemiljø er den kliniske forventningen til et barns respons at den primære omsorgspersonen (vanligvis moren) vil motta de fleste meldingene. Det indikerer at dette er den mest betydningsfulle følelsesmessige relasjonen. Om meldingene er negative eller positive, avslører denne tilknytningens natur/karakter. Det forventes at den som har hoved omsorgen også vil motta noen mildt negativt ladede meldinger knyttet til normal disiplin og grensesetting. Forfatterne skriver at fremmedgjorte barn sendte betydelig flere positive meldinger til den allierte forelderen enn til den avviste forelderen (targeted parent), og signifikant flere negative meldinger til avviste forelderen (targeted parent) sammenlignet med til den allierte forelderen. Disse resultatene støtter forfatterens hypotese om at fremmedgjorte barn som viser tegn om å avvise en foreldre, har en tendens til å idealisere den allierte forelderen og demonisere den avviste forelderen.

Tabell 10: Beskrivelse av den inkludert studien om «*Bene-Anthony Family Relations Test (BAFRT)*» (n=1)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Blagg 2018 (50)	Storbritannia	Barn ≤16 år	Tverrsnittstudie

Alienated family relationship scale (AFRS)

Laughrea 2002 (52) utviklet et selvrapporteringsskjema/instrument, *The alienated family relationship scale (AFRS)*, for å identifisere dynamikken i familier med fremmedgjøring. Skjemaet skal besvares av ungdom og gi deres perspektiv. AFRS består av tre domener: Konflikt mellom foreldre, fremmedgjørende holdninger fra far til mor og mor

til far, og fremmedgjørende holdninger fra ungdommen til begge foreldrene. Forskerne testet AFRS med ungdommer fra familier hvor foreldrene var sammen og med ungdommer som hadde skilte foreldrene. Resultatene tydet på god pålitelighet, så vel som konvergent og konstruktiv validitet. AFRS viste ulike resultater for familier hvor foreldrene var sammen og familier der foreldrene var skilt (tabell 11).

Tabell 11: Beskrivelse av den inkludert studien om «Alienated family relationship scale (AFRS)» (n=1)

Forfatter	Land	Populasjon*	Studiedesign
Laughrea 2002 (52)	Canada	Voksne	Tverrsnittstudie

*Voksne= Voksne som uttaler seg om sine erfaringer fra de var ≤ 16 år

Parental Acceptance–Rejection Questionnaire (PARQ)

Tre studier brukte instrumentet *Parental Acceptance–Rejection Questionnaire* (PARQ) (25, 53, 54) (tabell 12). PARQ er en spørreundersøkelse for å vurdere grad av opplevd foreldreaksept (fra mor og far) i barndommen. Instrumentet består av fire skalaer: (a) varme og hengivenhet eller kulde og mangel på hengivenhet, (b) fiendtlighet og aggresjon, (c) likegyldighet og forsømmelse, og (d) udifferensiert avvisning. Udifferensiert avvisning refererer til individers følelse av at foreldrene ikke elsker dem, vil ha dem, setter pris på dem eller bryr seg om dem, uten nødvendigvis å ha noen objektiv indikator på omsorgssvikt. Samlet utgjør de fire skalaene et overordnet mål for oppfattet eller husket foreldreaksept/avvisning i barndommen. Bernet 2020 (54) undersøkte bruk av PARQ-Gap for å identifisere og kvantifisere forskjellen i barns PARQ poengsum for mor og far hver for seg.

Bernet 2015 (25) og Bernet 2018 (53) fant at sterkt fremmedgjorte barn bidro til splittelsen med forelderen som ble utsatt for fremmedgjøringen. De beskrev den allierte forelderen i ekstremt positive termer og forelderen som var målet for fremmedgjøringen i ekstremt negative termer. Bernet 2020 (54) fant at ved å bruke en PARQ-Gap score på 90 som terskelverdi, kunne denne testen med 99 % nøyaktighet skille alvorlig fremmedgjorte fra ikke-fremmedgjorte barn. Forfatteren mener at PARQ kan være en måte å skille foreldrefremmedgjøring fra andre grunner til samværsvegning. Forfatter mener videre at PARQ kan være nyttig for både klinikere og rettsmedisinske utøvere ved evaluering av barn til fraskilte foreldre når det er bekymring for at foreldrefremmedgjøring er til stede.

Tabell 12: Beskrivelse av de inkluderte studiene om «Parental Acceptance–Rejection Questionnaire (PARQ)» og «Parental Acceptance–Rejection Questionnaire-Gap (PARQ-Gap)» (n=3)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Bernet 2015 (25)	USA	Barn ≤16 år	Annet
Bernet 2018 (53)	USA	Barn ≤16 år	Tverrsnittstudie
Bernet 2020 (54)	USA	Barn ≤16 år	Annet

The Baker Strategy Questionnaire (BSQ)

Dette verktøyet ble brukt i Baker 2011 (23). Det ble utviklet basert på forskning på voksne med erfaring med foreldrefremmedgjøring fra de var barn, foreldre involvert i foreldretvister samt på teori om fenomenet. *The Baker Strategy Questionnaire (BSQ)* (23) vurderer hyppigheten av 17 fremmedgjøringsstrategier som deltakerne erfarte under oppveksten (med noen få representert i mer enn ett element). Respondentene vurderte hvert element på en 5-punkts Likert-skala fra 0 (aldri) til 4 (veldig ofte). Poengene ble summert for å gi en total poengsum (mulig spenn 0-76), der høyere poeng indikerer større eksponering for fremmedgjøringsstrategier (tabell 13).

Tabell 13: Beskrivelse av den inkludert studien om «*The Baker Strategy Questionnaire (BSQ)*» (n=1)

Forfatter	Land	Populasjon*	Studiedesign
Baker 2011 (23)	USA	Voksne	Tverrsnittstudie

*Voksne= Voksne som uttaler seg om sine erfaringer fra de var ≤ 16 år

Parental Alienation Syndrome Questionnaire (PASQ)

Reay 2007 (45) brukte *The Parental Alienation Syndrome Questionnaire* utviklet av Machuca 2005 (55), for å skille mellom grader av foreldrefremmedgjøringssyndrom hos voksne som har opplevd skilsmisse som barn (tabell 14). De brukte to forskjellige PASQ-versjoner (en for far og en for mor) for å se om en av foreldrene kan ha benyttet foreldrefremmedgjøringsstrategier under eller etter skilsmissen. PASQ har fem nivåer: aldri, minimalt, innimellom, ofte og mesteparten av tiden. Forfatterne brukte PASQ sammen med et annet instrument for å se på psykologisk stress. De fant at voksne skilsmissebarn som hadde opplevde høyere nivåer av foreldrefremmedgjøringssyndrom også opplevde høyere nivåer av psykiske utfordringer.

Tabell 14: Beskrivelse av den inkludert studien om «*Parental Alienation Syndrome Questionnaire (PASQ)*» (n=1)

Forfatter	Land	Populasjon*	Studiedesign
Reay 2007 (45)	Canada	Voksne	Tverrsnittstudie

*Voksne= Voksne som uttaler seg om sine erfaringer fra de var ≤ 16 år

Relationship distancing questionnaire

Moné 2012 (33) laget et vurderingsverktøy for å måle unge voksnes oppfatning av foreldrefremmedgjøring i barndommen. De skriver at *The relationship distancing questionnaire* er den første empiriske vurderingen av opplevd foreldrefremmedgjøring i barndommen (tabell 15).

Tabell 15: Beskrivelse av den inkludert studien om «*Relationship distancing questionnaire*» (n=1)

Forfatter	Land	Populasjon*	Studiedesign
Moné 2012 (33)	USA	Voksne	Tverrsnittstudie

*Voksne= Voksne som uttaler seg om sine erfaringer fra de var ≤ 16 år

Minnesota Multiphasic Personality Inventory-2 (MMPI-2)

MMPI-2 er et ofte brukt verktøy i barnefordelingsaker som en objektiv vurdering av foreldrenes omsorgsevne, men er først og fremst et verktøy for å vurdere personlighet for klinisk bruk (56, 57). To studier, Gordon 2008 (27) og Roma 2020 (58), så på personlighetstrekk hos foreldre som kunne bidra til å identifisere foreldrefremmedgjørende adferd raskere (tabell 16). Gordon (27) fant at mødre og fedre som var fremmedgjørende hadde høyere skår for primitive forsvarsstrategier, f.eks. splitting enn kontrollmødre og fedre. Roma (58) fant at resultatene indikerte at fremmedgjørende mødre skåret høyere på moralsk dyd og ekstroversjon. De var mer utsatt for mellommenneskelig stress, og de demonstrerte uriktig selvrepresentasjon.

Tabell 16: Beskrivelse av de inkluderte studiene om «Minnesota Multiphasic Personality Inventory-2 (MMPI-2)» (n=2)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Gordon 2008 (27)	USA	Foreldre og nære familiemedlemmer	Tverrsnittstudie
Roma 2020 (58)	Italia	Foreldre og nære familiemedlemmer	Tverrsnittstudie

Parental alienation gradient

Lopez 2014 (59) undersøkte 27 fremmedgjøringsstrategier hentet fra relevante studier på dette området. De brukte en rettsmedisinsk vurderingsprosess for å avgjøre om disse fremmedgjøringsstrategiene var til stede eller ikke hos 72 inkluderte par. De fant at hvorvidt forelderen hadde primæromsorgen eller ikke, ikke hadde innvirkning på antall og type fremmedgjøringsstrategier som ble brukt, men kjønnen til forelderen med primæromsorg så ut til å påvirke hvilke foreldrefremmedgjøringsstrategier som ble brukt. Dette markerer en kvalitativ forskjell mellom menn og kvinner med primæromsorg i forhold til måten de utøver fremmedgjøring på (tabell 17).

Tabell 17: Beskrivelse av den inkludert studien om «Parental alienation gradient» (n=1)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Lopez 2014 (59)	Spania	Foreldre og nære familiemedlemmer	Annet

The Rowlands' Parental Alienation Scale (RPAS)

Rowlands 2018 (60) og 2020 (61) utviklet og testet *the Rowlands' parental alienation scale* (RPAS). Instrumentet ble utviklet for å måle tilstedeværelse og alvorlighetsgrad av foreldrefremmedgjøring. RPAS ble designet for å fange de åtte manifestasjoner av foreldrefremmedgjøring posisjonert av Gardner. Skjemaet inkluderte 42 spørsmål/påstander som ble besvart på en 5-punkts Likert skala. Ved hjelp av faktoranalyse identifiserte de seks faktorer, hvorav en ikke var inkludert i de opprinnelige åtte: (a) nedverdiggelse mot den fremmedgjorte forelderen, (b) det uavhengige tenkerfenomenet, (c) refleksiv støtte, (d) tilstedeværelsen av lånte scenarier, (e) spredning av fiendskap til storfamilien, og (f) mangel på positiv innvirkning på den fremmedgjorte forelderen. Foreldre som rapporterte om at en domstols evaluering eller domstolsavgjørelse hadde bekreftet tilstedeværelsen av foreldres fremmedgjøring, scoret betydelig høyere på alle

seks RPAS-faktorene så vel som på den samlede RPAS-poengsummen. I 2020 (61) testet de de to modellene (6 vs 8 faktor) mot hverandre og fant at seksfaktor modellen passet dataene best (tabell 18).

Tabell 18: Beskrivelse av de inkluderte studiene om «The Rowlands' Parental Alienation Scale (RPAS)» (n=2)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Rowlands 2018 (60)	USA	Foreldre og nære familiemedlemmer	Annet
Rowlands 2020 (61)	USA	Foreldre og nære familiemedlemmer	Tverrsnittstudie

Four factor model

Baker 2020 (62) undersøkte validiteten til *the four factor model* som en modell for foreldrefremmedgjøring. De spurte mentale helsearbeidere om å kode vignetter (situasjonsbeskrivelser) som representerte en kombinasjon av tilstedeværelse og fravær av faktorene i modellen. I henhold til firefaktormodellen må følgende faktorer være til stede for at det skal være foreldrefremmedgjøring: (a) et tidligere positivt forhold mellom barnet og den nå avviste forelderen; (b) fravær av mishandling fra den avviste forelderen; (c) bruk av fremmedgjørende atferd fra den allierte forelderen; og (d) tilstedeværelse av atferdsmessige manifestasjoner av fremmedgjøring hos barnet. De konkluderte at for foreldres fremmedgjøring kan brukes til å skille fremmedgjorte fra selvbeskyttede (estranged) barn (tabell 19).

Tabell 19: Beskrivelse av den inkludert studien om «Four factor model» (n=1)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Baker 2020 (62)	Flere land	Støttarbeidere	Annet

Studier uten spesifikke verktøy

Seks studier brukte ikke spesifikke verktøy. Tre av disse undersøkte barn, en foreldre og to støttarbeidere (domstolen og terapeuter). Fem av de undersøkte foreldrefremmedgjøring (63-67) (tabell 20).

Samværsvegring generelt

Weir 2011 (68) så på i hvilken grad man bør vektlegge barns forklaring i foreldretvister i retten. Resultatene viste at til tross for at barn uttalte seg negativt om den avviste forelderen, hadde de fleste barna en positiv opplevelse når de hadde samvær med denne forelderen. Forfatterne konkluderte med at domstolene bør utvise forsiktighet når de vurderer synspunktene til barn og unge i denne situasjonen. Forfatterne understreker at de som vurderer dette bør vurdere å inkludere minst en observasjon av barnet ved et lengre besøk med den avviste forelderen, da foreldre kan bli fristet til å misbruke barnets rett til en stemme i retten.

Foreldrefremmedgjøring

Baker 2012 (63) spurte barn (en gruppe i gjenforeningsterapi og en gruppe som ikke mottok terapi) om å fullføre et 28-punkts spørreskjema som omhandlet deres tanker og følelser om egne foreldre, for å vurdere i hvilken grad uttalelsene deres gjenspeilte uberettiget fremmedgjøring fra en av foreldrene. Funnene viste tilstedeværelse av fremmedgjøring hos alle deltakerne som deltok i gjenforeningsterapi, og bare hos fire i gruppen som ikke mottok terapi. I tillegg ble barna som ble kodet som fremmedgjorte, vurdert av klinikerne som betydelig mindre mottakelige for behandling. Bare ett av de fremmedgjorte barna hadde beskrivelser av misbruk eller forsømmelse i sakspapirene, i motsetning til fem av barna i den ikke-fremmedgjorte gruppen.

Ellis 2008 (64) brukte en trinnvis prosess for å vurdere hvorvidt barn møtte kriteriene for foreldrefremmedgjøringssyndrom (Parental Alienation Syndrome). Forfatteren understreker viktigheten av å fokusere på barnets atferd, og deretter gå gjennom følgende tretrinnsprosess: (a) å avgjøre om avvisningen av kontakt med foreldrene er ekstrem og om fremmedgjøringen er alvorlig, (b) å avgjøre om det ikke er grunnlag for ekstrem frykt og sinne mot foreldrene, (c) og deretter avgjøre om barnet oppfyller minst 10 av de 15 kriteriene som er foreslått.

Morrison 2007 (65) skriver om et instrument for å teste hvorvidt foreldrefremmedgjøringssyndrom er til stede.

Cynamon-Julian 2016 (66) målte psykologiske indekser hos foreldre som har opplevd foreldrefremmedgjørende adferd fra sine tidligere ektefeller. Gjennom en prosess utviklet de et spørreskjema med en 30-punkts skala om følelser, som genererte indekser de mener kan være nyttige som et diagnostisk verktøy.

Rueda 2004 (67) undersøkte om det var enighet blant terapeuter basert på kassustudier for å evaluere hvorvidt foreldrefremmedgjøringssyndrom (Parental Alienation Syndrome) er til stede. Funnene viste samsvar i alle fem tilfeller bortsett fra ett tilfelle, hvor det var lavere konsensus om tilstedeværelsen av foreldrefremmedgjøringssyndrom (Parental Alienation Syndrome) eller oppfyllelse av Dr. Gardners kriterier (69) for foreldrefremmedgjøring grunnet kompleksiteten i saksframstillingen.

Tabell 20: Beskrivelse av studier uten spesifikke verktøy (n=6)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Samværsvegring generelt			
Weir 2011 (68)	Storbritannia	Barn ≤16 år (verktøy for støttearbeidere)	Kasus studie
Foreldrefremmedgjøring			
Baker 2012 (63)	USA	Barn ≤16 år	Tverrsnittstudie
Ellis 2008 (64)	USA	Barn ≤16 år	Kasus studie
Morrison 2007 (65)	USA	Støttearbeidere	Blandet metoder
Cynamon-Julian 2016 (66)	USA	Foreldre og nære familiemedlemmer	Blandet metoder
Rueda 2004 (67)	USA	Støttearbeidere	Tverrsnittstudie

Tabell 21 presenterer en oversikt over de elleve spesifikke verktøyene presentert under problemstilling 2.

Tabell 21: Oversikt over inkluderte verktøy for problemstilling 2

Verktøy	Målgruppe	Hensikt
Verktøy for å identifisere/skille mellom ulike årsaker til samværsvegring		
The contact refusal scale	Barn	Vurdere barn som nekter kontakt med foreldrene sine etter skilsmisse eller separasjon
Verktøy for å identifisere/skille mellom alvorlighetsgrad av foreldrefremmedgjøring		
Bene-Anthony Family Relations Test (BAFRT)	Barn	Avslører naturen av engasjementet med foreldrene
Alienated family relationship scale (AFRS)	Barn	Identifisere den fremmedgjorte dynamikken i familien fra den unge voksnes perspektiv
Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ)	Barn/ Voksne med erfaringer fra de var barn	Å vurdere barns nåværende oppfatning og voksnes tilbakevirkende minner om i hvilken grad de opplevde foreldres aksept (av mor og far) i barndommen og å skille alvorlig fremmedgjort fra ikke-fremmedgjorte barn
The Baker Strategy Questionnaire (BSQ)	Voksne med erfaringer fra de var barn	Eksponeeringsgrad for fremmedgjøringsstrategier

Parental Alienation Syndrome Questionnaire (PASQ)	Voksne med erfaringer fra de var barn	Skille mellom nivå av foreldres fremmedgjørende syndrom (Parental Alienation Syndrome) av voksne som opplevde skilsmisse når de var barn
Relationship distancing questionnaire	Voksne med erfaringer fra de var barn	Måle unge voksnes oppfatning av å oppleve foreldres fremmedgjøring i barndommen
Minnesota Multiphasic Personality Inventory-2 (MMPI-2)	Foreldre	Skjema ('inventory') som måler personlighetsmønstre og emosjonelle forstyrrelser
Parental alienation gradient	Foreldre	Avgjøre om fremmedgjøringsstrategiene er til stede hos foreldrene
The Rowlands' Parental Alienation Scale (RPAS)	Foreldre	Måle tilstedeværelse og alvorlighetsgrad av foreldres fremmedgjøring
Four factor model	Støttearbeidere	Skille fremmedgjort fra selvbeskyttet (estranged) barn

Problemstilling 3: Hvilke tiltak fins for å forebygge (forhindre) at samværsvegring oppstår?

Vi identifiserte ingen tiltak for å forebygge (forhindre) at samværsvegring oppstår. Men vi identifiserte to studier om tiltak som skulle risikovurdere hvorvidt en forelder kunne engasjere seg i former for samværsvegring (tabell 22). Det var en studie fra Italia og en fra USA. Studien fra Italia er en tverrsnittstudie og studien fra USA var kodet som annet studiedesign. En studerte foreldre og den andre både barn og foreldre, men begge tok for seg det samme verktøyet: *The Minnesota Multiphasic Personality Inventory*.

Tabell 22: Beskrivelse av de inkluderte studiene for problemstilling 3 (n=2)

Forfatter	Land	Populasjon	Type samværsvegring	Studiedesign
Roma 2020 (58)	Italia	Foreldre og nære familiemedlemmer	Foreldre-fremmedgjøring	Tverrsnittstudie
Salter 2011 (35)	USA	Barn ≤16 år/ Foreldre og nære familiemedlemmer	Egenbeskyttelse	Annet

Verktøyet som omtales i studiene, *The Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI-2)*, presenterer vi kort i tabell 10. Roma 2020 (58) bruker MMPI-2 som et verktøy for å tidlig identifisere foreldre som kan bruke foreldrefremmedgjøring. De skriver at resultatene indikerte at fremmedgjørende mødre presenterte høyere moralsk dyd og ekstroversjon. De var mer sårbare for mellommenneskelig stress, og de viste mislykket

selvrepresentasjon. De argumenterer for at funnene gir en foreløpig modell for å forstå profilen til mødre som engasjerer seg i foreldrefremmedgjøring.

Salter 2011 (35) undersøkte også bruken av MMPI-2 med formålet å gi ytterligere innsikt i foreldrene til familiene der det var mistanke om fremmedgjøring, samt forskjeller mellom foreldre som var allierte med barna og de som var mål for fremmedgjøringen (targeted). Resultatene indikerte at foreldrene som var allierte, skårte statistisk signifikante høyder på flere skaler, mens målforeldrene bare hadde forhøyninger på to av skalaene.

Problemstilling 4: Hvilke tiltak fins for å håndtere samværsvegring?

For denne problemstillingen bruker vi ordet håndtere siden samværsvegring og foreldrefremmedgjøring ikke benyttes/brukes som diagnose i Norge. Flere av de inkluderte studiene brukte ordet behandle.

Vi identifiserte og inkluderte ti studier om tiltak for håndtering av samværsvegring eller foreldrefremmedgjøring (tabell 29). De fleste var fra USA (n=7). Videre fant vi studier fra Israel (n=1) og Canada (n=1), mens den siste studien hadde data fra flere land. Fire av studiene brukte blandet metode og tre av dem var tverrsnittstudier. De tre resterende var henholdsvis en systematisk oversikt, en kasusstudie, og en studie som fulgte opp barn som tidligere hadde vært i strukturell og terapeutisk behandling for foreldrefremmedgjøring.

Fire av studiene undersøkte barn som over tid uttrykte motstand mot kontakt eller samvær med en forelder. I én av studiene var populasjonen foreldre eller familiemedlemmer av barn som avviser en forelder. De fem øvrige studiene fokuserte på både barn og foreldre eller nære familiemedlemmer. To av studiene tok for seg programmet Family Bridges, mens de øvrige studiene tok for seg forskjellige tiltak, og til sammen er seks forskjellige spesifikke tiltak nevnt. De fleste av studiene omhandler foreldrefremmedgjøring (n=7), hvorav en av disse også ser på egenbeskyttelse og en også samværsvegring generelt. De siste tre studiene omhandler samværsvegring generelt.

Fire av tiltakene identifisert i studiene rettet seg mot både foreldrefremmedgjorte barn og deres foreldre eller nære familiemedlemmer. Dette gjaldt tiltakene *Family Bridges* (70, 71), *Overcoming Barriers Family Camp* (72), *the Family Reflections Reunification Program* (73) og gruppeterapien beskrevet i Toren (74). To av studiene som omhandler disse tiltakene presenterer imidlertid kun data knyttet til barna som har deltatt (70, 73). Ett tiltak – *Kids' Turn* - rettet seg mot foreldre som var i ferd med å gå fra hverandre (75). I tabell 30 presenterer vi kort de fem ulike tiltakene.

Samværsvegring generelt

Kids' turn

En studie (75) omhandlet et opplæringsprogram for foreldre som er i ferd med å skilles. Programmet heter *Kids' turn*. Basert på før- og etter-testing av 61 foreldre meldte de om forbedring over tid når det gjaldt konflikter mellom foreldrene, antall temaer de kranglet om, foreldrefremmedgjørende adferd, egen angst og depresjon, samt barnas

internaliserende adferd. Disse endringene besto over tid, også når barnets kjønn, foreldre og barns alder, og tid siden separasjon ble tatt høyde for. De så imidlertid ingen endring i foreldreadferd (tabell 23).

Tabell 23: Beskrivelse av den inkludert studien om «Kid's turn» (n=1)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Cookston 2011 (75)	USA	Foreldre og nære familiemedlemmer	Tverrsnittstudie

Overcoming Barriers Family Camp

Overcoming Barriers Family Camp (72) er et program som tar sikte på å håndtere separerte og skilte familier hvor barn motsetter seg eller avviser kontakt med en forelder. Både foreldrene, betydningsfulle andre og barna deltar på en fem dager lang familieleir, som kombinerer psykoedukasjon (psycho-educational) og kliniske intervensjoner. Oppfølging skjer 6-9 måneder etter endt opphold. Fem familier deltok på campen som ligger til grunn for studien. Studien viste varierende resultater av oppholdet (tabell 24)

Tabell 24: Beskrivelse av den inkludert studien om «Overcoming Barriers Family Camp» (n=1)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Sullivan 2010 (72)	USA	Barn ≤16 år/ Foreldre og nære familiemedlemmer	Blandet metoder

Foreldrefremmedgjøring

Family Bridges

I de to artiklene om *Family Bridges* (70, 71) beskrives programmet som et innovativt, lærerikt og utforskende program som trekker på samfunnsvitenskapelig forskning. Målet med programmet er å hjelpe sterkt og urimelig foreldrefremmedgjorte barn og unge med å tilpasse seg rettslige beslutninger som plasserer dem hos en forelder de hevder å hate eller frykte. I den eldste studien deltok 23 barn, og ved avslutningen av workshopen hadde 22 av disse gjenetablert en positiv relasjon med den avviste forelderen. Ved oppfølging opprettholdt 18 av disse 22 de positive relasjonene. Oppfølgingsinformasjonen for 19 av 23 barn ble hentet inn mellom 2 og 4 år etter fullført program, mens de fire siste hadde deltatt mer nylig. Forfatterne antyder at grunnen til at fire ikke opprettholdt en positiv relasjon til den avviste forelderen kan være at de tok kontakt med foreldrene som drev fremmedgjøring for tidlig i prosessen. Den nyere studien hadde et større utvalg, og inkluderte 83 barn, og henter også data fra foreldre, barn og workshop-ledere. De fleste viste stor framgang i løpet av kurset, og 75-96 % av barna gjenopprettet sin relasjon til den avviste forelderen (tabell 25).

Tabell 25: Beskrivelse av de inkluderte studiene om «Family Bridges» (n=2)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Warshak 2010 (70)	USA	Barn ≤16 år	Blandet metoder
Warshak 2018 (71)	USA	Barn ≤16 år/Foreldre og nære familiemedlemmer	Tverrsnittstudie

Family Reflections Reunification Program

Reay 2015 (73) forklarer hvorfor tradisjonelle terapeutiske tilnærminger feiler, og ser videre på *the Family Reflections Reunification Program* (FRRP), som er satt sammen for å håndtere sterkt fremmedgjorte barn og deres familier. Programmet ble pilotert i 2012 med 22 barn i 12 familier. Evaluering ble gjort etter endt opphold på programets behandlingssted (retreat), og 3, 6, 9 og 12 måneder etter. Programmet viste en suksessrate på 95 % i å reetablere og opprettholde relasjon mellom barn og den en gang avviste forelderen (tabell 26).

Tabell 26: Beskrivelse av den inkludert studien om «Family Reflections Reunification Program» (n=1)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Reay 2015 (73)	Canada	Barn ≤16 år	Blandet metoder

Gruppeterapiprogram

Toren 2013 (74) rapporterer funn fra et gruppeterapiprogram over 16 sesjoner for å håndtere 22 barn med foreldrefremmedgjøring og deres foreldre. Barnas angst- og depresjonsnivåer sank gjennom tiltakene. De deltagende familiene viste forbedret foreldresamarbeid 12 måneder etter behandling, sammenlignet med kontrollgruppen som fikk standard behandling (tabell 27).

Tabell 27: Beskrivelse av den inkludert studien om «Gruppeterapiprogram» (n=1)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Toren 2013 (74)	Israel	Barn ≤16 år/ Foreldre og nære familiemedlemmer	Tverrsnittstudie

Studier uten spesifikke tiltak

Fire av de identifiserte studiene fokuserte ikke på et bestemt program (tabell 28). Én av disse var en oversiktsartikkel (76), mens en annen fulgte opp barn som har fått ulike tiltak (77). De to resterende studiene (78, 79) så på ulike faktorer som virker inn på relasjonen mellom foreldre og barn og hvilke tiltak som kan være til nytte i saker hvor barn nekter samvær med en forelder.

Samværsvegring generelt

To studier (78) (79) ser på faktorer som påvirker relasjonene mellom barn og foreldre. Darnalls studie (78) ser på faktorer assosiert med spontan gjenforening, og hva som

eventuelt kan læres av det for å fasilitere gjenforening. 27 barn og deres foreldre som hadde opplevd gjenforening uten noen vesentlige tiltak, ble identifisert av forfatterne. Fire motivasjonsmodeller basert på teori om at kriser kan legge til rette for gjenforening og som kan bidra til å beskrive dynamikken i vellykket spontan gjenforening ble gjennomgått. Disse inkluderte: skadende fastlåste situasjoner, nylige katastrofer, kommende katastrofer/svekket posisjon eller lokkende mulighet. De 27 casene ble kategorisert i henhold til disse modellene. Resultatene viste at suksessfull gjenforening kan ha mange former, ikke bare forsoning, men også en endring i foreldrenes og barnets tro eller oppfatning av hverandre. Gjenforening i disse casene var ikke alltid ideell, men det ble etablert kommunikasjon som gjorde det mulig å ta begrunnede beslutninger om relasjonens framtid.

Kumars studie (79) ser på faktorer som kan være til hjelp eller forstyrre gode løsninger mellom barn som nektet å besøke en forelder og denne forelderens. Studien undersøkte 105 familier. Alle familiene hadde vært henvist til Smart Parenting – the Family Center for evaluering og terapeutiske tiltak, men benyttet ikke lengre senterets tjenester ved studiens start. 60 % av familiene ble forsonet gjennom terapeutiske intervensjoner. Barn i alderen 13 år eller eldre hadde redusert sjanse til forsoning sammenlignet med familier hvor barna var under 13 år. Foreldrenes vilje til forsoning var viktig. Et overraskende funn var at tiden siden barnets siste besøk og det første terapeutiske besøket, ikke gjorde at man kunne forutsi noe om forsoning ville finne sted.

Foreldrefremmedgjøring

Den systematiske oversikten (76) hadde som mål å identifisere de beste tilnærmingene for terapeuter og advokater/jurister (legal practitioners) for å håndtere foreldrefremmedgjøring. De inkluderte publikasjonene måtte omhandle enten relasjonen mellom barnet og den fremmedgjørende og/eller målforelderens, holdninger og oppfatninger hos fremmedgjørende foreldre, endringer i samværsordninger (custody arrangements), eller utfall av terapi, som for eksempel reduksjon i psykologiske symptomer. Oversikten inkluderte ti publikasjoner publisert mellom 1990 og 2015. Ifølge forfatterne av studien tilsa funnene at endringer i samværsordninger eller bostedsfordeling som favoriserer den fremmedgjorte forelderens er effektive i å redusere foreldrefremmedgjøringen. Spesialisert familierterapi som tar opp foreldrefremmedgjøring er effektiv for å gjenopprette familierelasjoner og -funksjoner. En koordinert tilnærming fra terapeuter og advokater er viktig for å redusere foreldrefremmedgjøring.

Rands studie (77) så også på ulike tiltak, og formålet var å vurdere effekten av strukturelle og terapeutiske tiltak for å svekke (interrupting) foreldrefremmedgjørings syndrom (PAS) i den mer alvorlige enden av skalaen. Datagrunnlaget besto av 45 PAS-barn. Barnas tilpasning og relasjon til begge foreldrene ble vurdert ved oppfølgingstidspunktet. Barn som hadde lovpålagt besøk hos den fremmedgjorte forelderens, eller bodde med den fremmedgjorte forelderens, opprettholdt relasjoner med begge foreldrene med mindre den allierte forelderens hadde store psykiske utfordringer som gjorde det vanskelig for dem å håndtere situasjonen.

Tabell 28: Beskrivelse av studiene uten spesifikke tiltak (n=4)

Forfatter	Land	Populasjon	Studiedesign
Samværsvegring generelt			
Darnall 2008 (78)	USA	Barn ≤16 år	Kasusstudie
Kumar 2003 (79)	USA	Barn ≤16 år/ Foreldre og nære familiemedlemmer	Blandet metode
Foreldrefremmedgjøring			
Rand 2005 (77)	USA	Barn ≤16 år	Annet
Templer 2017 (76)	Flere land	Barn ≤16 år/Foreldre og nære familiemedlemmer	Oversikt

Tabell 29 presenterer en oversikt over de fem spesifikke tiltakene presentert under problemstilling 4.

Tabell 29: Beskrivelse av verktøy identifisert for problemstilling 4

Tiltak	Målgruppe	Hensikt
Samværsvegring generelt		
Kid's Turn	Foreldre	Lokalsamfunnbasert opplæringsprogram for foreldre som er i ferd med å skilles
Overcoming Barriers Family Camp	Barn og foreldre	Å behandle separerte og skilte familier hvor barn motsetter seg eller avviser kontakt med en forelder
Foreldrefremmedgjøring		
Family Reflections Reunification Program	Barn og foreldre	Å behandle sterkt fremmedgjorte barn og deres familier
Family Bridges	Barn	For å hjelpe sterkt og urimelig foreldrefremmedgjorte barn og unge med å tilpasse seg rettslige beslutninger med forelderen de hevder å hate eller frykte
Gruppeterapiprogram	Barn	Å jobbe med barn med foreldrefremmedgjøring og deres foreldre

Diskusjon

Hovedfunn

De fleste av de 55 inkluderte studiene i denne kartleggingsoversikten var utført i USA og det mest brukte studiedesignet var tversnittsstudier som måler situasjonen her og nå. Vi fant ingen randomiserte kontrollerte studier som kunne svare på spørsmål om hvorvidt verktøy eller tiltak var effektive.

Barn og voksne som uttalte seg om erfaringer fra egen barndom var deltakere i 45 studier, mens foreldre var deltakere i 17 studier. De fleste studiene så på barns erfaringer med samværsvegring eller foreldrefremmedgjøring, verktøy som måler utfall eller programmer som involverer barn. Førtisyv av de inkluderte studiene så på foreldrefremmedgjøring. Vi fant veldig lite forskning på samværsvegring generelt, egenbeskyttelse eller rolleforstyrrelse.

De fleste studiene omhandlet enten ulike årsaker til samværsvegring eller foreldrefremmedgjøring og mulige sammenhenger med psykososiale utfordringer og foreldrefremmedgjøring, samt verktøy for å identifisere/skilte mellom ulike årsaker til og grad av foreldrefremmedgjøring. Vi identifiserte videre få studier som undersøkte på verktøy for å avverge eller forhindre at samværsvegring eller foreldrefremmedgjøring oppstår.

De fleste av studiene som undersøkte ulike årsaker til samværsvegring og mulig sammenheng med psykososiale utfordringer forsket på foreldrefremmedgjøring. De rapporterte at den underliggende motivasjonen bak foreldrefremmedgjøring varierer og at strategiene foreldrene bruker er mange og varierte. Det samme gjelder motivasjonen barnet har for å avvise en forelder. Når det handler mulig sammenheng med psykososiale utfordringer og foreldrefremmedgjøring i barndommen hevder forfatterne at det er mulige sammenhenger til tilstander som som lav selvtillit, skyldfølelse, depresjon, mangel på tillit til andre, tilknytningsproblemer, adferdsproblemer, rusmiddelbruk, samlivsbrudd og lignende (21, 24-26, 34, 37-46).

Vi fant elleve spesifikke verktøy for å identifisere og skille mellom ulike årsaker til samværsvegring (n= 1) eller eksponeringsgrad av foreldrefremmedgjøring (n= 10). Tre verktøy var rettet mot barn for å vurdere involvering og dynamikk med foreldre (49, 50, 52). Ett var rettet mot barn og voksne med erfaring fra egen barndom for å vurdere hvordan de opplevde foreldres aksept ved å måle alvorlighetsgrad av fremmedgjorthet, og skille alvorlig fremmedgjorte fra ikke-fremmedgjorte barn (25, 53, 54). Tre verktøy

var rettet mot voksne med erfaring fra egen barndom (23, 33, 45). De så på eksponeringsgrad av foreldrefremmedgjøring og oppfatning av opplevelser knyttet til det. Tre verktøy undersøkte foreldre for å se på mulig tilstedeværelse og/eller alvorlighetsgrad av foreldrefremmedgjøring (27, 59-61). Til sist var ett verktøy rettet mot støttearbeidere for å skille mellom foreldrefremmedgjorte (alienated) og egenbeskyttende (estranged) barn (62).

Ett verktøy var rettet mot å vurdere muligheten til å identifisere (vurdere risiko av) fremmedgjøring (35, 58). Forskerne brukte MMPI-2 for å se på foreldres personlighetsfunksjoner, for å se om det var mulig å identifisere (vurdere risiko av) fremmedgjøring raskere.

Vi fant fem spesifikke verktøy eller intervensjoner for å håndtere samværsvegring (n=2) eller foreldrefremmedgjøring (n= 3). To var terapeutiske programmer rettet mot barn (70, 71, 74). To var behandlingsprogrammer for barn og familier sammen (72, 73), og ett var et utdanningsprogram for foreldre som er i ferd med å skilles (75). To undersøkt samværsvegring generelt (72, 75) og tre undersøkt foreldrefremmedgjøring (70, 71, 73, 74).

Vi identifiserte imidlertid ingen kontrollerte studier som undersøkte effekt av ulike tiltak/verktøy eller lignende og vi kan dermed ikke trekke slutninger om effekt av tiltak. Det vi kan si noe om er deltakernes erfaringer med og opplevelser av samværsvegring, samt verktøy og metoder som benyttes i identifisering av eller forebygging og behandling av samværsvegring.

Styrker og svakheter

Styrkene ved denne systematiske kartleggingsoversikten er at vi samarbeidet tett med oppdragsgiver om prosjektplanen, utførte et systematisk litteratursøk, og hadde en kvalitetssikret prosess med utvelgelse av studier og uttrekk av data.

Det er imidlertid viktig å påpeke at denne kartleggingsoversikten, i tråd med standarden for kartleggingsoversikter, ikke sammenstiller utfallsresultater fra de inkluderte studiene og derfor ikke kan betraktes som en syntese av studienes resultater slik man finner i systematiske oversikter. Det er også viktig å påpeke at vi ikke tok i betraktning hvor forfattere sto på foreldrefremmedgjøringsdebatt i hvis de så på foreldrefremmedgjøring som en diagnose som skulle behandles eller en livshendelse som skulle håndteres.

Vi søkte ikke etter grå litteratur eller studier utover i de nevnte databasene (beskrevet i metodekapitlet). Vi utførte ingen vurdering av risiko for systematiske skjevheter i de inkluderte studiene og har heller ikke vurdert tilliten til den samlede dokumentasjonen. Det vil si at studiene vi inkluderte kan ha varierende metodisk kvalitet, hvilket kan påvirke hvorvidt vi kan stole på studienes resultater. Kartleggingsoversiktens brede inklusjonskriterier og problemstillinger medførte noen utfordringer med uttrekk av og kategorisering av store mengder data. I denne

oversikten foretok vi ingen statistiske analyser og trakk kun ut resultater og konklusjoner — mest fra publikasjonenes sammendrag/abstrakter — og beskrev disse narrativt.

Til slutt nevner vi at vi, på grunn de begrensede rammene for dette prosjektet, ekskluderte studier som var mer enn 20 år gamle, samt studier som hadde undersøkt erfaring eller perspektiver av støttearbeidere og foreldre. Vi beholdt og omtalte imidlertid studier som undersøkte verktøy eller tiltak rettet mot støttearbeidere eller foreldre. Denne kartleggingsoversikten kan derfor ikke ses på som en fullstendig redegjørelse av alle studier om fenomenet samværsvegring.

Hvor generaliserbare er resultatene?

De fleste av studiene, 69 %, var gjennomført i USA og vi identifiserte kun et fåtall studier fra europeiske land og ingen studier utført i skandinaviske land. Det er sannsynlig at demografiske og sosiale ulikheter mellom landene studiene er utført i og Norge har en viss betydning for overførbareheten av resultatene.

Vi inkluderte imidlertid kun studier fra land som betraktes som sosiokulturelt nokså like Norge og vi ekskludert studier fra lavinntektsland og land som regnes for å være svært ulike Norge. Derfor, selv om vi ikke identifiserte studier fra de skandinaviske landene, er det sannsynlig at resultatene også kan ha relevans i en norsk/nordisk kontekst.

Kunnskapshull

Dette er en systematisk kartleggingsoversikt. Det betyr at vi kan si noe om hvilke studier som fins og hvilke som ikke fins. Vi kan for eksempel si noe om hvilke studiedesign som mangler, områder/land hvor det er lite forskning, eller populasjoner som ikke har blitt involvert i forskning. Vi kan ikke kommentere på funn på tvers av studiene eller komme med anbefalinger for praksis.

Vi fant ingen studier utført i Norge eller andre land i Norden som møtte våre inklusjonskriterier. Det var videre kun åtte studier fra andre europeisk land: Storbritannia, Italia og Spania. De fleste studiene var fra USA og det er mulig at funnene ikke er overførbare til en norsk kontekst på grunn av, for eksempel, kulturelle eller institusjonelle forskjeller.

De fleste av de inkluderte studiene undersøkte foreldrefremmedgjøring og ikke de andre formene for samværsvegring. Det er et stort kunnskapshull når det gjelder empiriske studier som ser på egenbeskyttelse, rolleforstyrrelse og samværsvegring generelt. Blant studiene som undersøkte verktøy eller tiltak var det bare én forfattergruppe som forsket på hvert verktøy/tiltak. Det ser ut til å være liten empirisk testing av verktøyene eller tiltakene fra andre forskergrupper.

Vi fant ingen studier som undersøkte effekt av ulike tiltak med bruk av kontrollerte studier. I den grad det er behov for å undersøke hvorvidt et tiltak eller metode har effekt så trenger vi (randomiserte) kontrollerte studier. Det var ingen studier om forebyggende tiltak (spørsmål/problemstilling 3). Vi omtaler imidlertid to studier i den forbindelse, der en brukte et psykologisk kartleggingsinstrument, MMPI-2, som en risikovurdering for å prøve å identifisere hvorvidt en foreldre sto i fare for å vende barna mot den andre forelderens. Det var flere studier som undersøkte relevante tiltak med bruk av kvalitative studier, tverrsnittstudier eller blandete metoder. De kan fortelle oss om deltakernes erfaring med tiltakene og måle enkeltutfall på studietidspunktet, men de kan ikke si noe om langtidspåvirkning av programmene eller terapien.

Konklusjon

Vi skulle kartlegge og beskrive forskningen som fins om årsaker til samværsvegring, og verktøy eller tiltak for å identifisere, forebygge eller håndtere samværsvegring med en forelder i forbindelse med samlivsbrudd. Vi fant at det fins atskillig variert forskning om denne tematikken. Vi inkluderte 55 studier, med flest studier fra USA og fokus på foreldrefremmedgjøring fra barns perspektiv. Det var også flere studier av voksne som uttalte seg om erfaringer med foreldrefremmedgjøring fra egen barndom.

Det er et behov for mer forskning på de andre formene for samværsvegring (egenbeskyttelse, rolleforstyrelse og samværsvegring generelt) fra flere land. Det er også et behov for forskning som undersøker effekt av verktøy og tiltak.

Dette er en systematisk kartleggingsoversikt. Den gir en oversikt over empirisk forskning som møtte våre inklusjonskriterier. Studiene er presentert hver for seg og vi har ikke vurdert studienes metodiske kvalitet eller analysert resultater på tvers av studiene. Denne oversikten gir et innblikk i forskningsfeltet, og er ikke ment for å brukes til å støtte kunnskapsbaserte beslutninger.

Det er viktig å påpeke at vi ikke tok i betraktning hvor forfattere står på foreldrefremmedgjøringsdebatt og i hvilken grad de ser på foreldrefremmedgjøring som en diagnose som skal behandles eller en livshendelse som skal håndteres. Det er utenfor omfanget av denne rapporten å undersøke den teoretiske eller ideologiske debatten som foregår innen dette forskningsfeltet.

Referanser

1. Fidler BJ, Bala N. Children resisting postseparation contact with a parent: Concepts, controversies, and conundrums. *Family Court Review*. 2010;48(1):10-47.
2. Oslo A. Samværsnekt 2020 [Available from: <https://advokatoslo.no/advokattjenester/advokattjenesterbarnefordeling/samvaersrett/nar-samvaer-ikke-er-til-barnets-beste/nar-samvaer-ikke-er-til-barnets-beste/>].
3. Bufdir. Når kan barnet bestemme? 2020 [Available from: https://bufdir.no/Familie/Samlivsbrudd/barnet_i_brudd/Nar_kan_barnet_bestemme/].
4. Bufdir. Dersom samarbeidet blir vanskeleg 2020 [Available from: https://bufdir.no/Familie/Samlivsbrudd/tilbud_om_hjelp/Hvis_samarbeidet_bli_vanskelig/].
5. Barnekonvensjon F. FNs konvensjon om barnets rettigheter. Oslo: Barne-og familiedepartementet Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf. 1989.
6. BARNE- UOFRN. Samværsvegring: Faglig forståelse og intervensjoner når barn avviser en forelder etter samlivsbrudd. Tønsberg.
7. Meland E, Sjögren LH, Thuen F. Foreldrefremmedgjøring som helserisiko. *Tidsskrift for Den norske legeförening*. 2019.
8. Kelly JB, Johnston JR. The alienated child: A reformulation of parental alienation syndrome. *Family court review*. 2001;39(3):249-66.
9. Warshak R. Parental alienation: Overview, management, intervention, and practice tips. *J Am Acad Matrimonial Law*. 2015;28:181.
10. Bernet W. Understanding the reality of parental alienation. *Encephale*. 2017;43(6):507-9.
11. Houchin TM, Ranseen J, Hash PA, Bartnicki DJ. The parental alienation debate belongs in the courtroom, not in DSM-5. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*. 2012;40(1):127-31.
12. O'Donohue W, Benuto LT, Bennett N. Examining the validity of parental alienation syndrome. *Journal of child custody*. 2016;13(2-3):113-25.
13. Arksey H, O'Malley L. Scoping studies: towards a methodological framework. *International journal of social research methodology*. 2005;8(1):19-32.
14. Peters M, Godfrey C, McInerney P, Soares C, Khalil H, Parker D. The Joanna Briggs Institute reviewers' manual 2015: methodology for JBI scoping reviews. 2015.
15. Peters MD, Godfrey CM, Khalil H, McInerney P, Parker D, Soares CB. Guidance for conducting systematic scoping reviews. *International journal of evidence-based healthcare*. 2015;13(3):141-6.
16. Nylenna M. Slik oppsummerer vi forskning. Håndbok for nasjonalt kunnskapscenter for helsetjenesten desember. 2015.
17. Thomas J, Brunton J, Graziosi S. EPPI-Reviewer 4: software for research synthesis. EPPI-Centre Software. London: Social Science Research Unit, UCL Institute of Education.; 2010.
18. University College London. EPPI-Reviewer. UCL; 2021.

19. Tricco AC, Lillie E, Zarin W, O'Brien KK, Colquhoun H, Levac D, et al. PRISMA extension for scoping reviews (PRISMA-ScR): checklist and explanation. *Annals of internal medicine*. 2018;169(7):467-73.
20. Baker AJL. Parent alienation strategies: A qualitative study of adults who experienced parental alienation as a child. *American Journal of Forensic Psychology*. 2005;23(4):41-63.
21. Baker Amy J. The Cult of Parenthood: A Qualitative Study of Parental Alienation. *Cultic Studies Review*. 2005;4(1):No Pagination Specified.
22. Baker AJL. Patterns of parental alienation syndrome: A qualitative study of adults who were alienated from a parent as a child. *American Journal of Family Therapy*. 2006;34(1):63-78.
23. Baker Amy JL, Ben-Ami N. To Turn a Child Against a Parent Is To Turn a Child Against Himself: The Direct and Indirect Effects of Exposure to Parental Alienation Strategies on Self-Esteem and Well-Being. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2011;52(7):472-89.
24. Baker AJL, Verrocchio MC. Parental Bonding and Parental Alienation as Correlates of Psychological Maltreatment in Adults in Intact and Non-intact Families. *Journal of Child and Family Studies*. 2015;24(10):3047-57.
25. Bernet W, Baker AJL, Verrocchio MC. Symptom Checklist-90-Revised Scores in Adult Children Exposed to Alienating Behaviors: An Italian Sample. *Journal of Forensic Sciences*. 2015;60(2):357-62.
26. Godbout E, Parent C. The Life Paths and Lived Experiences of Adults Who Have Experienced Parental Alienation: A Retrospective Study. *Journal of Divorce and Remarriage*. 2012;53(1):34-54.
27. Gordon Robert M, Stoffey R, Bottinelli J. MMPI-2 findings of primitive defenses in alienating patients. *American Journal of Family Therapy*. 2008;36(3):211-28.
28. Jaffe Alan M, Thakkar Melanie J, Piron P. Denial of ambivalence as a hallmark of parental alienation. *Cogent Psychology Vol 4(1)*, 2017, ArtID 1327144. 2017;4(1).
29. Johnston JR. Parental alignments and rejection: an empirical study of alienation in children of divorce. *Journal of the American Academy of Psychiatry & the Law*. 2003;31(2):158-70.
30. Johnston Janet R, Walters Marjorie G, Olesen Nancy W. Is It Alienating Parenting, Role Reversal or Child Abuse? A Study of Children's Rejection of a Parent in Child Custody Disputes. *Journal of Emotional Abuse*. 2005;5(4):191-218.
31. Mone Jennifer G. Family members' narratives on divorce and interparental conflict 2008.
32. Mone Jennifer G, MacPhee D, Anderson Sharon K, Banning James H. Family Members' Narratives of Divorce and Interparental Conflict: Implications for Parental Alienation. *Journal of Divorce and Remarriage*. 2011;52(8):642-67.
33. Moné Jennifer G, Biringen Z. Assessing Parental Alienation: Empirical Assessment of College Students' Recollections of Parental Alienation During Their Childhoods. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2012;53(3):157.
34. Verrocchio Maria C, Marchetti D, Fulcheri M. Perceived parental functioning, self-esteem, and psychological distress in adults whose parents are separated/divorced. *Frontiers in Psychology Vol 6* 2015, ArtID 1760. 2015;6.
35. Salter Sara P. Parent-child estrangement in high conflict divorce. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2011;71(12-B):7783.
36. Baker Amy JL, Chambers J. Adult Recall of Childhood Exposure to Parental Conflict: Unpacking the Black Box of Parental Alienation. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2011;52(1):55.
37. Mone Jennifer G, Biringen Z. Perceived Parent-Child Alienation: Empirical Assessment of Parent-Child Relationships Within Divorced and Intact Families. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2006;45(3-4):131-56.

38. Johnston Janet R, Walters Marjorie G, Olesen Nancy W. The Psychological Functioning of Alienated Children in Custody Disputing Families: An Exploratory Study. *American Journal of Forensic Psychology*. 2005;23(3):39-64.
39. Baker Amy JL. The Long-Term Effects of Parental Alienation on Adult Children: A Qualitative Research Study. *The American Journal of Family Therapy*. 2005;33(4):289-302.
40. Bentley C, Matthewson M. The not-forgotten child: Alienated adult children's experience of parental alienation. *American Journal of Family Therapy*. 2020;No Pagination Specified.
41. Ben-Ami N, Baker Amy JL. The Long-Term Correlates of Childhood Exposure to Parental Alienation on Adult Self-Sufficiency and Well-Being. *The American Journal of Family Therapy*. 2012;40(2):169-83.
42. Carey Kristen M. Exploring long-term outcomes of the parental alienation syndrome. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2003;64(5-B):2381.
43. Krill-Reiter Leslie E. Parental alienation as a predictor of adult marital and romantic relationship quality. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2019;80(7-B(E)):No Pagination Specified.
44. Raso C. "If the bread goes stale, it's my dad's fault": the parental alienation syndrome: Concordia University; 2004.
45. Reay Kathleen M. Psychological distress among adult children of divorce who perceive experiencing parental alienation syndrome in earlier years. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2007;68(5-B):3428.
46. Verrocchio MC, Marchetti D, Carrozzino D, Compare A, Fulcheri M. Depression and quality of life in adults perceiving exposure to parental alienation behaviors. *Health and Quality of Life Outcomes*. 2019;17.
47. Beebe Patrick C. A phenomenological study of parental estrangement. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2017;77(8-B(E)):No Pagination Specified.
48. Baker Amy JL. Adult Recall of Parental Alienation in a Community Sample: Prevalence and Associations With Psychological Maltreatment. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2010;51(1):16.
49. Huff Scott C, Anderson Shayne R, Adamsons Kari L, Tambling Rachel B. Development and Validation of a Scale to Measure Children's Contact Refusal of Parents Following Divorce. *The American Journal of Family Therapy*. 2017;45(1):66-77.
50. Blagg N, Godfrey E. Exploring Parent-Child Relationships in Alienated versus Neglected/Emotionally Abused Children using the Bene-Anthony Family Relations Test. *Child Abuse Review*. 2018;27(6):486-96.
51. Bene E, Anthony J. Manual for the family relations test. An objective technique for exploring emotional attitudes in children. Distributed by the National Foundation for Educational Research in England and Wales. The Mere, Slough. 1957.
52. Laughrea K. Alienated Family Relationship Scale: Validation with young adults. *Journal of College Student Psychotherapy*. 2002;17(1):37-48.
53. Bernet W, Gregory N, Reay KM, Rohner RP. An Objective Measure of Splitting in Parental Alienation: The Parental Acceptance-Rejection Questionnaire. *Journal of Forensic Sciences*. 2018;63(3):776-83.
54. Bernet W, Gregory N, Rohner RP, Reay KM. Measuring the Difference Between Parental Alienation and Parental Estrangement: The PARQ-Gap(star,)(dagger). *Journal of Forensic Sciences*. 2020;65(4):1225-34.
55. Machuca LP. Parental alienation syndrome: Perceptions of parental behaviors and attitudes in divorced vs. non-divorced families: University of Alaska Anchorage; 2005.
56. Hathaway SR, McKinley JC. The Minnesota multiphasic personality inventory, Rev. ed., 2nd printing. 1943.
57. Butcher JN. Minnesota multiphasic personality inventory. *The Corsini Encyclopedia of Psychology*. 2010:1-3.

58. Roma P, Marchetti D, Mazza C, Burla F, Verrocchio MC. MMPI-2 Profiles of Mothers Engaged in Parental Alienation. *Journal of Family Issues*.
59. Lopez Teresa J, Iglesias Victoria Eugenia N, Garcia Paula F. Parental alienation gradient: Strategies for a syndrome. *American Journal of Family Therapy*. 2014;42(3):217-31.
60. Rowlands Gena A. Parental alienation: A measurement tool. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2018:No Pagination Specified.
61. Rowlands Gena A. Parental alienation: A measurement tool confirmatory factor analysis validation study. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2020;61(2):127-47.
62. Baker JL, Amy. Reliability and validity of the four-factor model of parental alienation. *Journal of Family Therapy*. 2020;42(1):100-18.
63. Baker Amy JL, Burkhard B, Albertson-Kelly J. Differentiating Alienated From Not Alienated Children: A Pilot Study. *Journal of Divorce and Remarriage*. 2012;53(3):178-93.
64. Ellis E. A stepwise approach to evaluating children for parental alienation syndrome. *Journal of Child Custody: Research, Issues, and Practices*. 2008;4(1-2):55-78.
65. Morrison Stephen L. Parental Alienation Syndrome: An inter-rater reliability study. Alienating behaviors - related justice system issues. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*. 2007;68(6-A):2629.
66. Cynamon-Julian Eleanor S. Parental alienation in targeted parents: Investigating the diagnostic indices. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2016;77(2-B(E)):No Pagination Specified.
67. Rueda CA. An inter-rater reliability study of parental alienation syndrome. *American Journal of Family Therapy*. 2004;32(5):391-403.
68. Weir K. High-conflict contact disputes: Evidence of the extreme unreliability of some children's ascertainable wishes and feelings. *Family Court Review*. 2011;49(4):788-800.
69. Gardner RA, Sauber SR, Lorandos D. *The international handbook of parental alienation syndrome: Conceptual, clinical and legal considerations*: Charles C Thomas Publisher; 2006.
70. Warshak Richard A. Family bridges: Using insights from social science to reconnect parents and alienated children. *Family Court Review*. 2010;48(1):48-80.
71. Warshak Richard A. Reclaiming parent-child relationships: Outcomes of family bridges with alienated children. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2018:No Pagination Specified.
72. Sullivan Matthew J, Ward Peggie A, Deutsch Robin M. Overcoming Barriers Family Camp: A program for high-conflict divorced families where a child is resisting contact with a parent. *Family Court Review*. 2010;48(1):116-35.
73. Reay Kathleen M. *Family Reflections: A Promising Therapeutic Program Designed to Treat Severely Alienated Children and Their Family System*. *The American Journal of Family Therapy*. 2015;43(2):197.
74. Toren P, Bregman Benjamin L, Zohar-Reich E, Ben-Amitay G, Wolmer L, Laor N. Sixteen-session group treatment for children and adolescents with parental alienation and their parents. *American Journal of Family Therapy*. 2013;41(3):187-97.
75. Cookston Jeffrey T, Fung Wenson W. The kids' turn program evaluation: Probing change within a community-based intervention for separating families. *Family Court Review*. 2011;49(2):348-63.
76. Templer K, Matthewson M, Haines J, Cox G. Recommendations for best practice in response to parental alienation: Findings from a systematic review. *Journal of Family Therapy*. 2017;39(1):103-22.
77. Rand D, Rand R, Kopetski L. The Spectrum of Parental Alienation Syndrome Part III: The Kopetski Follow-up Study. *American Journal of Forensic Psychology*. 2005;23(1):15-43.

78. Darnall D, Steinberg Barbara F. Motivational models for spontaneous reunification with the alienated child: Part I. *American Journal of Family Therapy*. 2008;36(2):107-15.
79. Kumar S. Factors affecting reconciliation in visitation refusal cases. Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering. 2003;63(10-B):4908.

Vedlegg

1- Søkestrategi

Database: APA PsycInfo <1806 to October Week 4 2020>

Search Strategy:

- 1 exp Parent Child Relations/ or exp marital separation/ or exp parents/ or (parent* or mother* or father* or coparent* or comother* or cofather* or separat* or divorce*).tw,id. or child*.mp. (1043005)
- 2 Alienation/ or (alienat* or enmesh* or estrange*).tw,id. (11878)
- 3 1 and 2 (3694)
- 4 ((contact* or visit* or meeting or meet or "spend time" or "spending time" or together* or relationship*) adj5 (resist* or reject* or refus* or reluctan*)).tw,id. (2795)
- 5 ((target or preferred or reject*) adj3 parent*).tw,id. (2244)
- 6 or/3-5 (8401)
- 7 limit 6 to yr="2000 -Current" (5586)

Database: Ovid MEDLINE(R) and Epub Ahead of Print, In-Process & Other Non-Indexed Citations, Daily and Versions(R) <1946 to November 02, 2020>

Search Strategy:

- 1 exp Parent-Child Relations/ or Divorce/ (60708)
- 2 exp Child/ or exp Parents/ (1980816)
- 3 (parent* or mother* or father* or coparent* or comother* or cofather* or separat* or divorce* or child*).ti,ab,kf. (2554962)
- 4 or/1-3 (3507570)
- 5 (alienat* or enmesh* or estrange*).ti,ab,kf. (3939)
- 6 ((contact* or visit* or meeting or meet or "spend time" or "spending time" or together* or relationship*) adj5 (resist* or reject* or refus* or reluctan*)).ti,ab,kf. (13364)
- 7 or/5-6 (17292)
- 8 4 and 7 (2744)
- 9 ((target or preferred or reject*) adj3 parent*).ti,ab,kf. (1725)
- 10 or/8-9 (4416)
- 11 limit 10 to yr="2000 -Current" (3313)

Database: Embase <1974 to 2020 November 03>

Search Strategy:

-
- 1 (parent* or mother* or father* or coparent* or comother* or cofather* or separat* or divorce* or child*).ti,ab,kw. (3145499)
 - 2 (alienat* or enmesh* or estrange*).ti,ab,kw. (5010)
 - 3 ((contact* or visit* or meeting or meet or "spend time" or "spending time" or together* or relationship*) adj5 (resist* or reject* or refus* or reluctan*)).ti,ab,kw. (16206)
 - 4 or/2-3 (21189)
 - 5 1 and 4 (3219)
 - 6 ((target or preferred or reject*) adj3 parent*).ti,ab,kw. (2237)
 - 7 or/5-6 (5373)
 - 8 limit 7 to yr="2000 -Current" (4304)
 - 9 limit 8 to embase (2269)

S13

S10 OR S11 OR S12

Limiters - Published Date: 20000101-20201131; Exclude MEDLINE records

1,572

S12

TI (((target or preferred or reject*) N2 parent*)) OR AB (((target or preferred or reject*) N2 parent*))

906

S11

TI (((contact* or visit* or meeting or meet or "spend time" or "spending time" or together* or relationship*) N4 (resist* or reject* or refus* or reluctan*))) OR AB (((contact* or visit* or meeting or meet or "spend time" or "spending time" or together* or relationship*) N4 (resist* or reject* or refus* or reluctan*)))

1,924

S10

S6 AND S9

779

S9

S7 OR S8

2,421

S8

TI (alienat* or enmesh* or estrange*) OR AB (alienat* or enmesh* or estrange*)

2,022

S7

(MH "Social Alienation")

621

S6

S1 OR S2 OR S3 OR S4 OR S5

987,389

S5

TI (child* or parent* or mother* or father* or coparent* or comother* or cofather* or separat* or divorce*) OR AB (child* or parent* or mother* or father* or coparent* or comother* or cofather* or separat* or divorce*)

653,844

S4

(MH "Child+")

670,343

S3

(MH "Parents+")

95,996

57

S2

(MH "Divorce")

2,609

S1

(MH "Parent-Child Relations+")

34,845

The Campbell Library

Bla gjennom: [https://campbellcollaboration.org/component/jak2filter/?Itemid=1352&isearch=1&isc=1&category_id=101&xf_4\[0\]=5&xf_8\[0\]=3&ordering=publishUp](https://campbellcollaboration.org/component/jak2filter/?Itemid=1352&isearch=1&isc=1&category_id=101&xf_4[0]=5&xf_8[0]=3&ordering=publishUp)

#1 alienat* or enmesh* or estrange* 174

#2 ((target or preferred or reject*) NEAR/3 parent*) 292

#3 ((contact* or visit* or meeting or meet or "spend time" or "spending time" or together* or relationship*) NEAR/5 (resist* or reject* or refus* or reluctan*)) 988

#4 #1 or #2 or #3 with Publication Year from 2000 to 2020, in Trials 1062

#5 (alienat* or enmesh* or estrange*):ti,ab,kw 123

#6 ((target or preferred or reject*) NEAR/3 parent*):ti,ab,kw 252

#7 ((contact* or visit* or meeting or meet or "spend time" or "spending time" or together* or relationship*) NEAR/5 (resist* or reject* or refus* or reluctan*)):ti,ab,kw 644

#8 #5 or #6 or #7 with Cochrane Library publication date Between Jan 2000 and Nov 2020, in Cochrane Reviews, Cochrane Protocols 14

#9 #4 or #8 1076

(title:(((title:(((alienat* OR enmesh* OR estrange* OR ((target OR preferred OR reject*) AND parent*) OR ((contact* OR visit* OR meeting OR meet OR "spend time" OR "spending time" OR together* OR relationship*) AND (resist* OR reject* OR refus* OR reluctan*)))))) OR abstract:(((alienat* OR enmesh* OR estrange* OR ((target OR preferred OR reject*) AND parent*) OR ((contact* OR visit* OR meeting OR meet OR "spend time" OR "spending time" OR together* OR relationship*) AND (resist* OR reject* OR refus* OR reluctan*)))))) OR abstract:(((title:(((alienat* OR enmesh* OR estrange* OR ((target OR preferred OR reject*) AND parent*) OR ((contact* OR visit* OR meeting OR meet OR "spend time" OR "spending time" OR together* OR relationship*) AND (resist* OR reject* OR refus* OR reluctan*)))))) OR abstract:(((alienat* OR enmesh* OR estrange* OR ((target OR preferred OR reject*) AND parent*) OR ((contact* OR visit* OR meeting OR meet OR "spend time" OR "spending time" OR together* OR relationship*) AND (resist* OR reject* OR refus* OR reluctan*))))))

Limits: year 2000-2020

54 broad syntheses, 7 structured summaries, 1888 systematic reviews

7

1,226

#6 OR #5

Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI Timespan=2000-2020

6

266

TITLE: (((target OR preferred OR reject*) NEAR/2 parent*))

Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI Timespan=2000-2020

5

1,005

#4 AND #3

Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI Timespan=2000-2020

4

751,639

TITLE: (parent* or mother* or father* or coparent* or comother* or cofather* or separat* or divorce* or child*)

58

Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI Timespan=2000-2020

3

31,370

#2 OR #1

Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI Timespan=2000-2020

2

6,968

TOPIC: (alienat* or enmesh* or estrange*)

Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI Timespan=2000-2020

1

24,427

TOPIC: ((contact* or visit* or relationship*) NEAR/4 (resist* or reject* or refus* or reluctan*))

Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI Timespan=2000-2020

((MAINSUBJECT.EXACT("Alienation") OR ti(alienat* OR enmesh* OR estrange*) OR ab(alienat* OR enmesh* OR estrange*)) AND (MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Parent Child Relations") OR MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Marital Disruption") OR MAINSUBJECT.EXACT.EXPLODE("Children") OR ti(parent* OR mother* OR father* OR coparent* OR comother* OR cofather* OR separat* OR divorce*) OR ab(parent* OR mother* OR father* OR coparent* OR comother* OR cofather* OR separat* OR divorce*))) OR (ti(((contact* OR visit* OR meeting OR meet OR "spend time" OR "spending time" OR together* OR relationship*) NEAR/5 (resist* OR reject* OR refus* OR reluctan*))) OR ab(((contact* OR visit* OR meeting OR meet OR "spend time" OR "spending time" OR together* OR relationship*) NEAR/5 (resist* OR reject* OR refus* OR reluctan*)))) OR (ti((target OR preferred OR reject*) NEAR/3 parent*) OR ab((target OR preferred OR reject*) NEAR/3 parent*))Limits applied(2000-2020) : 2587

2- Inkluderte publikasjoner

Publikasjoner inkluderte i rapporten (N=55):

1. Baker AJL. Parent alienation strategies: A qualitative study of adults who experienced parental alienation as a child. *American Journal of Forensic Psychology*. 2005;23(4):41-63.
2. Baker AJL. Patterns of parental alienation syndrome: A qualitative study of adults who were alienated from a parent as a child. *American Journal of Family Therapy*. 2006;34(1):63-78.
3. Baker AJL, Verrocchio MC. Parental Bonding and Parental Alienation as Correlates of Psychological Maltreatment in Adults in Intact and Non-intact Families. *Journal of Child and Family Studies*. 2015;24(10):3047-57.
4. Baker Amy J. The Cult of Parenthood: A Qualitative Study of Parental Alienation. *Cultic Studies Review*. 2005;4(1):No Pagination Specified.
5. Baker Amy JL. The Long-Term Effects of Parental Alienation on Adult Children: A Qualitative Research Study. *The American Journal of Family Therapy*. 2005;33(4):289-302.
6. Baker Amy JL. Adult Recall of Parental Alienation in a Community Sample: Prevalence and Associations With Psychological Maltreatment. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2010;51(1):16.
7. Baker Amy JL, Ben-Ami N. To Turn a Child Against a Parent Is To Turn a Child Against Himself: The Direct and Indirect Effects of Exposure to Parental Alienation Strategies on Self-Esteem and Well-Being. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2011;52(7):472-89.
8. Baker Amy JL, Burkhard B, Albertson-Kelly J. Differentiating Alienated From Not Alienated Children: A Pilot Study. *Journal of Divorce and Remarriage*. 2012;53(3):178-

93.

9. Baker Amy JL, Chambers J. Adult Recall of Childhood Exposure to Parental Conflict: Unpacking the Black Box of Parental Alienation. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2011;52(1):55.
10. Baker JL, Amy. Reliability and validity of the four-factor model of parental alienation. *Journal of Family Therapy*. 2020;42(1):100-18.
11. Beebe Patrick C. A phenomenological study of parental estrangement. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2017;77(8-B(E)):No Pagination Specified.
12. Ben-Ami N, Baker Amy JL. The Long-Term Correlates of Childhood Exposure to Parental Alienation on Adult Self-Sufficiency and Well-Being. *The American Journal of Family Therapy*. 2012;40(2):169-83.
13. Bentley C, Matthewson M. The not-forgotten child: Alienated adult children's experience of parental alienation. *American Journal of Family Therapy*. 2020:No Pagination Specified.
14. Bernet W, Baker AJL, Verrocchio MC. Symptom Checklist-90-Revised Scores in Adult Children Exposed to Alienating Behaviors: An Italian Sample. *Journal of Forensic Sciences*. 2015;60(2):357-62.
15. Bernet W, Gregory N, Reay KM, Rohner RP. An Objective Measure of Splitting in Parental Alienation: The Parental Acceptance-Rejection Questionnaire. *Journal of Forensic Sciences*. 2018;63(3):776-83.
16. Bernet W, Gregory N, Rohner RP, Reay KM. Measuring the Difference Between Parental Alienation and Parental Estrangement: The PARQ-Gap(star,)(dagger). *Journal of Forensic Sciences*. 2020;65(4):1225-34.
17. Blagg N, Godfrey E. Exploring Parent-Child Relationships in Alienated versus Neglected/Emotionally Abused Children using the Bene-Anthony Family Relations Test. *Child Abuse Review*. 2018;27(6):486-96.
18. Carey Kristen M. Exploring long-term outcomes of the parental alienation syndrome. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2003;64(5-B):2381.
19. Cookston Jeffrey T, Fung Wenson W. The kids' turn program evaluation: Probing change within a community-based intervention for separating families. *Family Court Review*. 2011;49(2):348-63.
20. Cynamon-Julian Eleanor S. Parental alienation in targeted parents: Investigating the diagnostic indices. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2016;77(2-B(E)):No Pagination Specified.
21. Darnall D, Steinberg Barbara F. Motivational models for spontaneous reunification with the alienated child: Part I. *American Journal of Family Therapy*. 2008;36(2):107-15.
22. Ellis E. A stepwise approach to evaluating children for parental alienation syndrome. *Journal of Child Custody: Research, Issues, and Practices*. 2008;4(1-2):55-78.
23. Godbout E, Parent C. The Life Paths and Lived Experiences of Adults Who Have Experienced Parental Alienation: A Retrospective Study. *Journal of Divorce and Remarriage*. 2012;53(1):34-54.
24. Gordon Robert M, Stoffey R, Bottinelli J. MMPI-2 findings of primitive defenses in alienating patients. *American Journal of Family Therapy*. 2008;36(3):211-28.
25. Huff Scott C, Anderson Shayne R, Adamsons Kari L, Tambling Rachel B. Development and Validation of a Scale to Measure Children's Contact Refusal of Parents Following Divorce. *The American Journal of Family Therapy*. 2017;45(1):66-77.
26. Jaffe Alan M, Thakkar Melanie J, Piron P. Denial of ambivalence as a hallmark of parental alienation. *Cogent Psychology Vol 4(1)*, 2017, ArtID 1327144. 2017;4(1).
27. Johnston Janet R, Walters Marjorie G, Olesen Nancy W. The Psychological Functioning of Alienated Children in Custody Disputing Families: An Exploratory Study. *American Journal of Forensic Psychology*. 2005;23(3):39-64.
28. Johnston Janet R, Walters Marjorie G, Olesen Nancy W. Is It Alienating Parenting,

- Role Reversal or Child Abuse? A Study of Children's Rejection of a Parent in Child Custody Disputes. *Journal of Emotional Abuse*. 2005;5(4):191-218.
29. Johnston JR. Parental alignments and rejection: an empirical study of alienation in children of divorce. *Journal of the American Academy of Psychiatry & the Law*. 2003;31(2):158-70.
30. Krill-Reiter Leslie E. Parental alienation as a predictor of adult marital and romantic relationship quality. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2019;80(7-B(E)):No Pagination Specified.
31. Kumar S. Factors affecting reconciliation in visitation refusal cases. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2003;63(10-B):4908.
32. Laughrea K. Alienated Family Relationship Scale: Validation with young adults. *Journal of College Student Psychotherapy*. 2002;17(1):37-48.
33. Lopez Teresa J, Iglesias Victoria Eugenia N, Garcia Paula F. Parental alienation gradient: Strategies for a syndrome. *American Journal of Family Therapy*. 2014;42(3):217-31.
34. Mone Jennifer G. Family members' narratives on divorce and interparental conflict 2008.
35. Mone Jennifer G, Biringen Z. Perceived Parent-Child Alienation: Empirical Assessment of Parent-Child Relationships Within Divorced and Intact Families. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2006;45(3-4):131-56.
36. Moné Jennifer G, Biringen Z. Assessing Parental Alienation: Empirical Assessment of College Students' Recollections of Parental Alienation During Their Childhoods. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2012;53(3):157.
37. Mone Jennifer G, MacPhee D, Anderson Sharon K, Banning James H. Family Members' Narratives of Divorce and Interparental Conflict: Implications for Parental Alienation. *Journal of Divorce and Remarriage*. 2011;52(8):642-67.
38. Morrison Stephen L. Parental Alienation Syndrome: An inter-rater reliability study. Alienating behaviors - related justice system issues. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*. 2007;68(6-A):2629.
39. Rand D, Rand R, Kopetski L. The Spectrum of Parental Alienation Syndrome Part III: The Kopetski Follow-up Study. *American Journal of Forensic Psychology*. 2005;23(1):15-43.
40. Raso C. "If the bread goes stale, it's my dad's fault": the parental alienation syndrome: Concordia University; 2004.
41. Reay Kathleen M. Psychological distress among adult children of divorce who perceive experiencing parental alienation syndrome in earlier years. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2007;68(5-B):3428.
42. Reay Kathleen M. Family Reflections: A Promising Therapeutic Program Designed to Treat Severely Alienated Children and Their Family System. *The American Journal of Family Therapy*. 2015;43(2):197.
43. Roma P, Marchetti D, Mazza C, Burla F, Verrocchio MC. MMPI-2 Profiles of Mothers Engaged in Parental Alienation. *Journal of Family Issues*.
44. Rowlands Gena A. Parental alienation: A measurement tool. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2018:No Pagination Specified.
45. Rowlands Gena A. Parental alienation: A measurement tool confirmatory factor analysis validation study. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2020;61(2):127-47.
46. Rueda CA. An inter-rater reliability study of parental alienation syndrome. *American Journal of Family Therapy*. 2004;32(5):391-403.
47. Salter Sara P. Parent-child estrangement in high conflict divorce. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2011;71(12-B):7783.
48. Sullivan Matthew J, Ward Peggie A, Deutsch Robin M. Overcoming Barriers Family Camp: A program for high-conflict divorced families where a child is resisting contact with a parent. *Family Court Review*. 2010;48(1):116-35.
49. Templer K, Matthewson M, Haines J, Cox G. Recommendations for best practice in response to parental alienation: Findings from a systematic review. *Journal of Family*

Therapy. 2017;39(1):103-22.

50. Toren P, Bregman Benjamin L, Zohar-Reich E, Ben-Amitay G, Wolmer L, Laor N. Sixteen-session group treatment for children and adolescents with parental alienation and their parents. *American Journal of Family Therapy*. 2013;41(3):187-97.
51. Verrocchio Maria C, Marchetti D, Fulcheri M. Perceived parental functioning, self-esteem, and psychological distress in adults whose parents are separated/divorced. *Frontiers in Psychology* Vol 6 2015, ArtID 1760. 2015;6.
52. Verrocchio MC, Marchetti D, Carrozzino D, Compare A, Fulcheri M. Depression and quality of life in adults perceiving exposure to parental alienation behaviors. *Health and Quality of Life Outcomes*. 2019;17.
53. Warshak Richard A. Family bridges: Using insights from social science to reconnect parents and alienated children. *Family Court Review*. 2010;48(1):48-80.
54. Warshak Richard A. Reclaiming parent-child relationships: Outcomes of family bridges with alienated children. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2018:No Pagination Specified.
55. Weir K. High-conflict contact disputes: Evidence of the extreme unreliability of some children's ascertainable wishes and feelings. *Family Court Review*. 2011;49(4):788-800.

Problemstilling 1: Hva er ulike årsaker til samværsvegring og mulige sammenhenger med psykososiale utfordringer?

1. Baker AJL. Parent alienation strategies: A qualitative study of adults who experienced parental alienation as a child. *American Journal of Forensic Psychology*. 2005;23(4):41-63.
2. Baker AJL. Patterns of parental alienation syndrome: A qualitative study of adults who were alienated from a parent as a child. *American Journal of Family Therapy*. 2006;34(1):63-78.
3. Baker AJL, Verrocchio MC. Parental Bonding and Parental Alienation as Correlates of Psychological Maltreatment in Adults in Intact and Non-intact Families. *Journal of Child and Family Studies*. 2015;24(10):3047-57.
4. Baker Amy J. The Cult of Parenthood: A Qualitative Study of Parental Alienation. *Cultic Studies Review*. 2005;4(1):No Pagination Specified.
5. Baker Amy JL. The Long-Term Effects of Parental Alienation on Adult Children: A Qualitative Research Study. *The American Journal of Family Therapy*. 2005;33(4):289-302.
6. Baker Amy JL. Adult Recall of Parental Alienation in a Community Sample: Prevalence and Associations With Psychological Maltreatment. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2010;51(1):16.
7. Baker Amy JL, Ben-Ami N. To Turn a Child Against a Parent Is To Turn a Child Against Himself: The Direct and Indirect Effects of Exposure to Parental Alienation Strategies on Self-Esteem and Well-Being. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2011;52(7):472-89.
8. Baker Amy JL, Chambers J. Adult Recall of Childhood Exposure to Parental Conflict: Unpacking the Black Box of Parental Alienation. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2011;52(1):55.
9. Beebe Patrick C. A phenomenological study of parental estrangement. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2017;77(8-B(E)):No Pagination Specified.
10. Ben-Ami N, Baker Amy JL. The Long-Term Correlates of Childhood Exposure to Parental Alienation on Adult Self-Sufficiency and Well-Being. *The American Journal of Family Therapy*. 2012;40(2):169-83.
11. Bentley C, Matthewson M. The not-forgotten child: Alienated adult children's experience of parental alienation. *American Journal of Family Therapy*. 2020:No Pagination Specified.

12. Bernet W, Baker AJL, Verrocchio MC. Symptom Checklist-90-Revised Scores in Adult Children Exposed to Alienating Behaviors: An Italian Sample. *Journal of Forensic Sciences*. 2015;60(2):357-62.
13. Carey Kristen M. Exploring long-term outcomes of the parental alienation syndrome. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2003;64(5-B):2381.
14. Godbout E, Parent C. The Life Paths and Lived Experiences of Adults Who Have Experienced Parental Alienation: A Retrospective Study. *Journal of Divorce and Remarriage*. 2012;53(1):34-54.
15. Gordon Robert M, Stoffey R, Bottinelli J. MMPI-2 findings of primitive defenses in alienating patients. *American Journal of Family Therapy*. 2008;36(3):211-28.
16. Jaffe Alan M, Thakkar Melanie J, Piron P. Denial of ambivalence as a hallmark of parental alienation. *Cogent Psychology Vol 4(1)*, 2017, ArtID 1327144. 2017;4(1).
17. Johnston Janet R, Walters Marjorie G, Olesen Nancy W. The Psychological Functioning of Alienated Children in Custody Disputing Families: An Exploratory Study. *American Journal of Forensic Psychology*. 2005;23(3):39-64.
18. Johnston Janet R, Walters Marjorie G, Olesen Nancy W. Is It Alienating Parenting, Role Reversal or Child Abuse? A Study of Children's Rejection of a Parent in Child Custody Disputes. *Journal of Emotional Abuse*. 2005;5(4):191-218.
19. Johnston JR. Parental alignments and rejection: an empirical study of alienation in children of divorce. *Journal of the American Academy of Psychiatry & the Law*. 2003;31(2):158-70.
20. Krill-Reiter Leslie E. Parental alienation as a predictor of adult marital and romantic relationship quality. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2019;80(7-B(E)):No Pagination Specified.
21. Mone Jennifer G. Family members' narratives on divorce and interparental conflict 2008.
22. Mone Jennifer G, Biringen Z. Perceived Parent-Child Alienation: Empirical Assessment of Parent-Child Relationships Within Divorced and Intact Families. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2006;45(3-4):131-56.
23. Moné Jennifer G, Biringen Z. Assessing Parental Alienation: Empirical Assessment of College Students' Recollections of Parental Alienation During Their Childhoods. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2012;53(3):157.
24. Mone Jennifer G, MacPhee D, Anderson Sharon K, Banning James H. Family Members' Narratives of Divorce and Interparental Conflict: Implications for Parental Alienation. *Journal of Divorce and Remarriage*. 2011;52(8):642-67.
25. Raso C. "If the bread goes stale, it's my dad's fault": the parental alienation syndrome: Concordia University; 2004.
26. Reay Kathleen M. Psychological distress among adult children of divorce who perceive experiencing parental alienation syndrome in earlier years. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2007;68(5-B):3428.
27. Salter Sara P. Parent-child estrangement in high conflict divorce. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2011;71(12-B):7783.
28. Verrocchio Maria C, Marchetti D, Fulcheri M. Perceived parental functioning, self-esteem, and psychological distress in adults whose parents are separated/divorced. *Frontiers in Psychology Vol 6* 2015, ArtID 1760. 2015;6.
29. Verrocchio MC, Marchetti D, Carrozzino D, Compare A, Fulcheri M. Depression and quality of life in adults perceiving exposure to parental alienation behaviors. *Health and Quality of Life Outcomes*. 2019;17.

Problemstilling 2: Hvilke verktøy fins for å identifisere ulike årsaker til samværsvegring og alvorlighetsgrad av samværsvegring eller foreldrefremmedgjøring?

1. Baker Amy JL, Ben-Ami N. To Turn a Child Against a Parent Is To Turn a Child

- Against Himself: The Direct and Indirect Effects of Exposure to Parental Alienation Strategies on Self-Esteem and Well-Being. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2011;52(7):472-89.
2. Baker Amy JL, Burkhard B, Albertson-Kelly J. Differentiating Alienated From Not Alienated Children: A Pilot Study. *Journal of Divorce and Remarriage*. 2012;53(3):178-93.
 3. Baker JL, Amy. Reliability and validity of the four-factor model of parental alienation. *Journal of Family Therapy*. 2020;42(1):100-18.
 4. Bernet W, Baker AJL, Verrocchio MC. Symptom Checklist-90-Revised Scores in Adult Children Exposed to Alienating Behaviors: An Italian Sample. *Journal of Forensic Sciences*. 2015;60(2):357-62.
 5. Bernet W, Gregory N, Reay KM, Rohner RP. An Objective Measure of Splitting in Parental Alienation: The Parental Acceptance-Rejection Questionnaire. *Journal of Forensic Sciences*. 2018;63(3):776-83.
 6. Bernet W, Gregory N, Rohner RP, Reay KM. Measuring the Difference Between Parental Alienation and Parental Estrangement: The PARQ-Gap(star,)(dagger). *Journal of Forensic Sciences*. 2020;65(4):1225-34.
 7. Blagg N, Godfrey E. Exploring Parent-Child Relationships in Alienated versus Neglected/Emotionally Abused Children using the Bene-Anthony Family Relations Test. *Child Abuse Review*. 2018;27(6):486-96.
 8. Cynamon-Julian Eleanor S. Parental alienation in targeted parents: Investigating the diagnostic indices. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2016;77(2-B(E)):No Pagination Specified.
 9. Ellis E. A stepwise approach to evaluating children for parental alienation syndrome. *Journal of Child Custody: Research, Issues, and Practices*. 2008;4(1-2):55-78.
 10. Gordon Robert M, Stoffey R, Bottinelli J. MMPI-2 findings of primitive defenses in alienating patients. *American Journal of Family Therapy*. 2008;36(3):211-28.
 11. Huff Scott C, Anderson Shayne R, Adamsons Kari L, Tambling Rachel B. Development and Validation of a Scale to Measure Children's Contact Refusal of Parents Following Divorce. *The American Journal of Family Therapy*. 2017;45(1):66-77.
 12. Laughrea K. Alienated Family Relationship Scale: Validation with young adults. *Journal of College Student Psychotherapy*. 2002;17(1):37-48.
 13. Lopez Teresa J, Iglesias Victoria Eugenia N, Garcia Paula F. Parental alienation gradient: Strategies for a syndrome. *American Journal of Family Therapy*. 2014;42(3):217-31.
 14. Moné Jennifer G, Biringen Z. Assessing Parental Alienation: Empirical Assessment of College Students' Recollections of Parental Alienation During Their Childhoods. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2012;53(3):157.
 15. Morrison Stephen L. Parental Alienation Syndrome: An inter-rater reliability study. Alienating behaviors - related justice system issues. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*. 2007;68(6-A):2629.
 16. Reay Kathleen M. Psychological distress among adult children of divorce who perceive experiencing parental alienation syndrome in earlier years. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2007;68(5-B):3428.
 17. Roma P, Marchetti D, Mazza C, Burla F, Verrocchio MC. MMPI-2 Profiles of Mothers Engaged in Parental Alienation. *Journal of Family Issues*.
 18. Rowlands Gena A. Parental alienation: A measurement tool. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2018: No Pagination Specified.
 19. Rowlands Gena A. Parental alienation: A measurement tool confirmatory factor analysis validation study. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2020;61(2):127-47.
 20. Rueda CA. An inter-rater reliability study of parental alienation syndrome. *American Journal of Family Therapy*. 2004;32(5):391-403.
 21. Weir K. High-conflict contact disputes: Evidence of the extreme unreliability of some children's ascertainable wishes and feelings. *Family Court Review*. 2011;49(4):788-800.

Problem stilling 3: Hvilke tiltak fins for å forebygge (forhindre) at samværsvegning oppstår?

1. Roma P, Marchetti D, Mazza C, Burla F, Verrocchio MC. MMPI-2 Profiles of Mothers Engaged in Parental Alienation. *Journal of Family Issues*.
2. Salter Sara P. Parent-child estrangement in high conflict divorce. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2011;71(12-B):7783.

Problem stilling 4: Hvilke tiltak fins for å håndtere samværsvegning?

1. Cookston Jeffrey T, Fung Wenson W. The kids' turn program evaluation: Probing change within a community-based intervention for separating families. *Family Court Review*. 2011;49(2):348-63.
2. Darnall D, Steinberg Barbara F. Motivational models for spontaneous reunification with the alienated child: Part I. *American Journal of Family Therapy*. 2008;36(2):107-15.
3. Kumar S. Factors affecting reconciliation in visitation refusal cases. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2003;63(10-B):4908.
4. Rand D, Rand R, Kopetski L. The Spectrum of Parental Alienation Syndrome Part III: The Kopetski Follow-up Study. *American Journal of Forensic Psychology*. 2005;23(1):15-43.
5. Reay Kathleen M. Family Reflections: A Promising Therapeutic Program Designed to Treat Severely Alienated Children and Their Family System. *The American Journal of Family Therapy*. 2015;43(2):197.
6. Sullivan Matthew J, Ward Peggie A, Deutsch Robin M. Overcoming Barriers Family Camp: A program for high-conflict divorced families where a child is resisting contact with a parent. *Family Court Review*. 2010;48(1):116-35.
7. Templer K, Matthewson M, Haines J, Cox G. Recommendations for best practice in response to parental alienation: Findings from a systematic review. *Journal of Family Therapy*. 2017;39(1):103-22.
8. Toren P, Bregman Benjamin L, Zohar-Reich E, Ben-Amitay G, Wolmer L, Laor N. Sixteen-session group treatment for children and adolescents with parental alienation and their parents. *American Journal of Family Therapy*. 2013;41(3):187-97.
9. Warshak Richard A. Family bridges: Using insights from social science to reconnect parents and alienated children. *Family Court Review*. 2010;48(1):48-80.
10. Warshak Richard A. Reclaiming parent-child relationships: Outcomes of family bridges with alienated children. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2018:No Pagination Specified.

3- Ekskluderte publikasjoner etter delleveranse

1. Altenhofen S, Biringen Z, Mergler R. Significant Family Dynamics Related to Post-divorce Adjustment in Parent and Children. *Journal of Divorce and Remarriage*. 2008;49(1-2):25-40.
2. Arditti Jonathan O. Parental Alienation Syndrome: Attitudes and perspectives of family court professionals. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2012;72(12-B):7667.
3. Avitia M. The noncustodial parents description of the experience of parental alienation syndrome: A phenomenological study. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2012;72(10-B):6374.

4. Baker Amy J, Murray C, Adkins K. Parameters of reunification therapy and predictors of treatment success in high conflict divorce cases: A survey of mental health professionals. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2020:No Pagination Specified.
5. Baker Amy JL. Knowledge and Attitudes About the Parental Alienation Syndrome: A Survey of Custody Evaluators. *The American Journal of Family Therapy*. 2007;35(1):1.
6. Baker Amy JL, Darnall D. Behaviors and Strategies Employed in Parental Alienation: A Survey of Parental Experiences. *Journal of Divorce and Remarriage*. 2006;45(1-2):97-124.
7. Baker Amy JL, Darnall Douglas C. A Construct Study of the Eight Symptoms of Severe Parental Alienation Syndrome: A Survey of Parental Experiences. *Journal of Divorce and Remarriage*. 2007;47(1-2):55-75.
8. Balmer S, Matthewson M, Haines J. Parental alienation: Targeted parent perspective. *Australian Journal of Psychology*. 2018;70(1):91-9.
9. Barlow Victoria L. The Medea complex and parental alienation syndrome: Who are the severe alienators? *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2011;72(5-B):3088.
10. Berk Dolores W. Qualitative research exploring fathers' experience of alienation and court interventions in the process of divorce involving child custody. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2013;73(8-B(E)):No Pagination Specified.
11. Bow James N, Gould Jonathan W, Flens James R. Examining Parental Alienation in Child Custody Cases: A Survey of Mental Health and Legal Professionals. *The American Journal of Family Therapy*. 2009;37(2):127.
12. Cashmore Judith A, Parkinson Patrick N. Reasons for disputes in high conflict families. *Journal of Family Studies*. 2011;17(3):186-203.
13. Finzi-Dottan R, Goldblatt H, Cohen-Masica O. The experience of motherhood for alienated mothers. *Child & Family Social Work*. 2012;17(3):316-25.
14. Gardner Richard A. Should courts order PAS children to visit/reside with the alienated parent? A follow-up study. *American Journal of Forensic Psychology*. 2001;19(3):61-106.
15. Harman Jennifer J, Lorandos D, Biringen Z, Grubb C. Gender Differences in the Use of Parental Alienating Behaviors. *Journal of Family Violence*. 2020;35(5):459-69.
16. Lapierre S, Cote I. Abused women and the threat of parental alienation: Shelter workers' perspectives. *Children and Youth Services Review*. 2016;65:120-6.
17. Lee-Maturana S, Matthewson Mandy L, Dwan C. Targeted parents surviving parental alienation: Consequences of the alienation and coping strategies. *Journal of Child and Family Studies*. 2020;29(8):2268-80.
18. Maturana Sau-lyn L, Matthewson M, Dwan C, Norris K. Characteristics and experiences of targeted parents of parental alienation from their own perspective: A systematic literature review. *Australian Journal of Psychology*. 2018.
19. Polak S. Mental health professionals' practice of reintegration therapy for parent-child contact problems post-separation: A phenomenological study. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2019:No Pagination Specified.
20. Portanenko L. The lived experience of divorced or separated fathers who have been alienated from their children. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2020;81(8-B):No Pagination Specified.
21. Poustie C, Matthewson M, Balmer S. The Forgotten Parent: The Targeted Parent Perspective of Parental Alienation. *Journal of Family Issues*. 2018;39(12):3298-323.
22. Priolo-Filho S, Goldfarb D, Shestowsky D, Sampana J, Williams Lucia CA, Goodman Gail S. Judgments regarding parental alienation when parental hostility or child sexual abuse is alleged. *Journal of Child Custody*. 2018;15(4):302-29.
23. Rubinstein L. A descriptive analysis of custody disputing divorced families with an alienated child 2015.

24. Sanders L, Geffner R, Bucky S, Ribner N, Patino Angela J. A qualitative study of child custody evaluators' beliefs and opinions. *Journal of Child Custody: Research, Issues, and Practices*. 2015;12(3-4):205-30.
25. Sanders Leslie G. A qualitative study of child custody evaluators' beliefs and opinions. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2012;73(3-B):1860.
26. Spruijt E, Eikelenboom B, Harmeling J, Stokkers R, Kormos H. Parental Alienation Syndrome (PAS) in the Netherlands. *American Journal of Family Therapy*. 2005;33(4):303-17.
27. Tavares A, Crespo C, Ribeiro Maria T. Psychological adaptation and beliefs in targeted parents: A study in the context of parental alienation. *Journal of Child and Family Studies*. 2020;29(8):2281-9.
28. Vassiliou D. The impact of the legal system on Parental Alienation Syndrome. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2007;68(1-B):639.
29. Vassiliou D, Cartwright Glenn F. The lost parents' perspective on parental alienation syndrome. *The American Journal of Family Therapy*. 2001;29(3):181-91.
30. Whitcombe S. Powerless to parent; powerless to protect: The experiences of alienated parents in the UK. *Maltrattamento e Abuso All'Infanzia: Rivista Interdisciplinare*. 2017;19(1):47-66.

4- Ekskluderte publikasjoner i fulltekst

Ekskluderte på grunn av språk

1. Andritzky W. Medical letters of child psychiatrists, and their role in custody and visitation litgations - Results of an inquiry. *Praxis Der Kinderpsychologie Und Kinderpsychiatrie*. 2003;52(10):794-811.
2. Faccini A, Rohnelt R, Vera R. Bonds and mentalization capacity in parental alienation. *Revista Interamericana de Psicologia*. 2012;46(2):199-208.
3. Gagné M, Duquet V, Jean R, Nadeau J. L'aliénation parentale: points de vue et besoins d'intervenants et intervenantes. *Canadian Journal of Community Mental Health*. 2009;28(1):17-33.
4. Garcia Carem Cristina H, Cardoso Nicolas de O, Modesti Simone Regina S. The feelings and personality traits of alienating parents: An integrative review. *Psicologia desde el Caribe*. 2020;37(2):No Pagination Specified.
5. Gennari Maria L, Tamanza G. Parental alienation (PAS) and Child Custody Evaluation: Clinical suggestions from some cases' analysis. *Maltrattamento e Abuso All'Infanzia: Rivista Interdisciplinare*. 2017;19(1):13-27.
6. Menz W. [A case of parental alienation]. *Neuropsychiatrie*. 2014;28(1):27-32.
7. Vieira S, da S, Jose T, Machado Teresa S. The Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA-R): A replication study in a sample of Portuguese pre adolescents. *Psicologia Educacao e Cultura*. 2018;22(1):317-30.

Ekskluderte på grunn av populasjon

1. Agllias K. Disconnection and Decision-making: Adult Children Explain Their Reasons for Estranging from Parents. *Australian Social Work*. 2016;69(1):92-104.
2. Aloia Lindsey S, Strutzenberg C. Parent-child communication apprehension: The role of parental alienation and self-esteem. *Communication Reports*. 2019;32(1):1-14.
3. Baker AJL, Asayan M, LaCheen-Baker A. Best Interest of the Child and Parental Alienation: A Survey of State Statutes. *Journal of Forensic Sciences*. 2016;61(4):1011-6.
4. Baker Amy JL, Eichler A. The Linkage Between Parental Alienation Behaviors and Child Alienation. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2016;57(7):475-84.
5. Baker Amy JL, Verrocchio Maria C. Italian College Student-Reported Childhood Ex-

- posure to Parental Alienation: Correlates With Well-Being. *Journal of Divorce and Re-marriage*. 2013;54(8):609-28.
6. Baker Amy JL, Verrocchio Maria C. Exposure to Parental Alienation and Subsequent Anxiety and Depression in Italian Adults. *The American Journal of Family Therapy*. 2016;44(5):255-71.
 7. Bates Elizabeth A. "I am still afraid of her": Men's experiences of post-separation abuse. *Partner Abuse*. 2019;10(3):336-58.
 8. Blattner MCC, Liang B, Lund T, Spencer R. Searching for a sense of purpose: The role of parents and effects on self-esteem among female adolescents. *Journal of Adolescence*. 2013;36(5):839-48.
 9. Clemente M, Padilla-Racero D. Are children susceptible to manipulation? The best interest of children and their testimony. *Children and Youth Services Review*. 2015;51:101-7.
 10. Crosnoe R, Olson Julie S, Cheadle Jacob E. Problems at home, peer networks at school, and the social integration of adolescents. *Social networks and the life course: Integrating the development of human lives and social relational networks*. Cham, Switzerland: Springer International Publishing; Switzerland; 2018. p. 205-18.
 11. Harman Jennifer J, Biringen Z, Ratajack Ellen M, Outland Pearl L, Kraus A. Parents Behaving Badly: Gender Biases in the Perception of Parental Alienating Behaviors. *Journal of Family Psychology*. 2016:No Pagination Specified.
 12. Harman Jennifer J, Leder-Elder S, Biringen Z. Prevalence of parental alienation drawn from a representative poll. *Children and Youth Services Review*. 2016;66:62-6.
 13. Harman Jennifer J, Leder-Elder S, Biringen Z. Prevalence of adults who are the targets of parental alienating behaviors and their impact. *Children and Youth Services Review Vol 106 2019, ArtID 104471*. 2019;106.
 14. Koepf Quincy Bonham K. American families and absences: Breaking the parent-child bond. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*. 2010;71(2-A):730.
 15. Rowen J, Emery R. Examining parental denigration behaviors of co-parents as reported by young adults and their association with parent-child closeness. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*. 2014;3(3):165-77.
 16. Rowen J, Emery R. Parental denigration: A form of conflict that typically backfires. *Family Court Review*. 2018;56(2):258-68.
 17. Rowen J, Emery Robert E. Parental denigration reports across parent-child dyads: Divorced parents underreport denigration behaviors compared to children. *Journal of Child Custody*. 2019;16(2):197-208.
 18. Rowen J, Emery Robert E. Parental Denigration Boomerangs Versus Alienates: Parent-Child Closeness, Reciprocity, and Well-Being Using Multiple Informants. *Family Relations*. 2019;68(1):119-34.
 19. Rueda Carlos A. Parental alienation syndrome: An inter-rater reliability study. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2004;64(12-B):6380.
 20. Sarrazin J. Les conflits parentaux et le phenomene de l'alienation parentale: Conditions aggravantes pour l'enfant de parents separes 2010.
 21. Scharp KM. Taking sides and feeling caught: Communicative complications for immediate family members of estranged parent-child dyads. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2020;37(4):1053-72.
 22. Scharp Kristina M, Kubler Kyle F, Wang Tiffany R. Individual and community practices for constructing communicative resilience: Exploring the communicative processes of coping with parental alienation. *Journal of Applied Communication Research*. 2020:No Pagination Specified.
 23. Verrocchio MC, Baker AJ, Bernet W. Associations between Exposure to Alienating Behaviors, Anxiety, and Depression in an Italian Sample of Adults. *Journal of Forensic Sciences*. 2016;61(3):692-8.
 24. Viana AG, Rabian B. Perceived attachment: relations to anxiety sensitivity, worry,

and GAD symptoms. *Behaviour Research & Therapy*. 2008;46(6):737-47.

25. Zack Casey A. Interparental conflict: Parent-adolescent attachment and personality. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*. 2016;76(12-B(E)):No Pagination Specified.

Ikke empiriske studier

1. Bernet W. Parental alienation: a specific example of child psychological abuse. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 2017;56(10):S112-S.
2. Bernet W. Understanding the reality of parental alienation. *Encephale*. 2017;43(6):507-9.
3. Bruch CS. Parental alienation syndrome and parental alienation: Getting it wrong in child custody cases. *Family Law Quarterly*. 2001;35(3):527-52.
4. Cantwell B, Cantwell B. Parental Alienation: How to Understand and Address Parental Alienation Resulting from Acrimonious Divorce or Separation. *Journal of Social Work*. 2009;9(3):365-6.
5. Clemente M, Padilla-Racero D. Facts speak louder than words: Science versus the pseudoscience of PAS...Parental Alienation Syndrome. *Children & Youth Services Review*. 2015;56:177-84.
6. DeJong M, Davies H. Contact refusal by children following acrimonious separation: Therapeutic approaches with children and parents. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*. 2013;18(2):185-98.
7. Deming J. Therapeutic interventions for children with parental alienation syndrome. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*. 2001;29(4):505-.
8. Ellis Elizabeth M, Boyan S. Intervention Strategies for Parent Coordinators in Parental Alienation Cases. *The American Journal of Family Therapy*. 2010;38(3):218.
9. Everett CA. Splitting up: Enmeshment and estrangement in the process of divorce. *American Journal of Family Therapy*. 2000;28(4):359-60.
10. Foley G, Poole C. From alienation to attachment: A single father's parenthood journey. *Infant Mental Health Journal*. 2000;21(4-5):243-.
11. Friedlander S, Walters Marjorie G. When a child rejects a parent: Tailoring the intervention to fit the problem. *Family Court Review*. 2010;48(1):98-111.
12. Garber Benjamin D. Parental alienation and the dynamics of the enmeshed parent-child dyad: Adulthoodification, parentification, and infantilization. *Family Court Review*. 2011;49(2):322-35.
13. Garber Benjamin D. Cognitive-behavioral methods in high-conflict divorce: Systematic desensitization adapted to parent-child reunification interventions. *Family Court Review*. 2015;53(1):96-112.
14. Gardner RA, Meister R. Therapeutic interventions for children with parental alienation syndrome. *American Journal of Forensic Psychiatry*. 2001;22(2):78-82.
15. Gardner Richard A. Does DSM-IV have equivalents for the Parental Alienation Syndrome (PAS) diagnosis? *The American Journal of Family Therapy*. 2003;31(1):1-21.
16. Gunsberg L. Concluding Remarks: Psychoanalytic Reflections on the Impact of Separation and Divorce. In: Lament C, editor. *Psychoanalytic Study of the Child*, Vol 72. 722019. p. 56-60.
17. Habib P, Madaan V. Parental Alienation, DSM-5, and ICD-11. *Journal of Clinical Psychiatry*. 2013;74(3):E220-E.
18. Jimenez PB, Ferre CC, Sanchez CE, Chavarria PA, Decopper VP, Carrillo AL, et al. The current state of parental alienation syndrome in Spain (PAS). *International Journal of Psychology*. 2008;43(3-4):264-5.
19. Jinwu C, Peter. Parental Alienation Syndrome: A Family Therapy and Collaborative Systems Approach to Amelioration. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*. 2018;39(7):572-.
20. Kemp K. preferred parent. *Parents*. 2013;88(8):212-4.

21. Lamminen L. The Parental Alienation Syndrome: A Family Therapy and Collaborative Systems Approach to Amelioration. *Journal of Child and Family Studies*. 2013;22(6):879-80.
22. Lee L. Identifying and Intervening with Families at High Risk for Parental Alienation. *International Journal of Psychology*. 2016;51:580-.
23. Levy DL, Sauber SR. The Parental Alienation Syndrome. *American Journal of Family Therapy*. 2012;40(4):364-7.
24. Lowenstein Ludwig F. Is the Concept of Parental Alienation a Meaningful One? *Journal of Divorce and Remarriage*. 2013;54(8):658-67.
25. Lowenstein Ludwig F. Contrasting complex with highly complex contact disputes between parents. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2015;56(7):590-4.
26. Meister R. Therapeutic interventions for children with parental alienation syndrome. *American Journal of Family Therapy*. 2003;31(4):321-4.
27. Meland E, Sjogren LH, Thuen F. Parental alienation as a health risk. *Tidsskrift for Den Norske Laegeforening*. 2019;139(6):26.
28. Milchman Madelyn S. The Complementary Roles of Scientific and Clinical Thinking in Child Custody Evaluations. *Journal of Child Custody*. 2015;12(2):97-128.
29. Neustein A, Leshner M. Evaluating PAS: A critique of Elizabeth Ellis's "A stepwise approach to evaluating children for PAS.". *Journal of Child Custody: Research, Issues, and Practices*. 2009;6(3-4):322-5.
30. Noer Linda S, Noer Linda S. Splitting Up: Enmeshment and Estrangement in the Process of Divorce. *Families in Society*. 2001;82(3):326-7.
31. Opperman J. Parental alienation syndrome: what do you do when your child stops seeing you as mom or dad? [corrected] [published erratum appears in *CHILDRENS VOICE* 2004 Sep-Oct;13(5):36]. *Children's Voice*. 2004;13(4):23-5.
32. Sarkadi A. The invisible father: How can child healthcare services help fathers to feel less alienated? *Acta Paediatrica*. 2014;103(3):234-5.
33. Siracusano A, Barone Y, Lisi G, Niolu C. Parental alienation syndrome or alienating parental relational behaviour disorder: A critical overview. *Journal of Psychopathology*. 2015;21(3):231-8.
34. Sweeney LG. Parental Alienation Syndrome-Disorder: A Serious Form of Psychological Child Abuse With Case Examples. *American Journal of Family Therapy*. 2014;42(1):92-4.
35. Walters Marjorie G, Friedlander S. Finding a tenable middle space: understanding the role of clinical interventions when a child refuses contact with a parent. *Journal of Child Custody*. 2010;7(4):287-328.
36. Warshak RA. Bringing sense to parental alienation: A look at the disputes and the evidence. *Family Law Quarterly*. 2003;37(2):273-301.
37. Weigel Daniel J, Donovan Kimberly A. Parental Alienation Syndrome: Diagnostic and Triadic Perspectives. *The Family Journal*. 2006;14(3):274-82.
38. Weitzman J. Use of the One-Way Mirror in Child Custody Reunification Cases. *Journal of Child Custody: Research, Issues, and Practices*. 2004;1(4):27-48.
39. Whitcombe S. Parental alienation - time to notice, time to intervene. *Psychologist*. 2014;27(1):32-4.
40. Worenklein A, Worenklein A. A Family's Heartbreak: A Parent's Introduction to Parental Alienation. *The American Journal of Family Therapy*. 2010;38(3):279-80.
41. Zimnitzky B. A Family's Heartbreak: A Parent's Introduction to Parental Alienation. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 2011;50(10):1079-80.

Ikke tilgjengelig i full tekst

1. Faller KC. The parental alienation syndrome: what is it and what data support it? *Child Maltreatment*. 1998;3(2):100-15.
2. Korosi S. A Hopeful Presentation on Reconnection and Reunification after a History of Parental Alienation. *International Journal of Psychology*. 2016;51:580-.

3. Lila M, Gracia E. Determinants of parental acceptance-rejection. *Psicothema*. 2005;17(1):107-11.
4. Morrow S. Words and actions that hurt...parent alienation syndrome. *Nursing Spectrum -- New York & New Jersey Edition*. 2005;17(10):NJ/NY17-NJ/NY.
5. Pedzich J. The High-Conflict Custody Battle: Protect Yourself & Your Kids from a Toxic Divorce, False Accusations & Parental Alienation. *Library Journal*. 2014;139(20):117-.
6. Senese Vincenzo P, Miranda Maria C, Lansford Jennifer E, Bacchini D, Nasti C, Rohner Ronald P. Psychological maladjustment mediates the relation between recollections of parental rejection in childhood and adults' fear of intimacy in Italy. *Journal of Social & Personal Relationships*. 2020;37(6):1968-90.
7. Shapiro M, Sanchez-Rivero Y. 'Sibling alienation syndrome': Psychological aftermath of false sexual abuse allegations? *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*. 2017;51(8):772-3.
8. Verrocchio Maria C, Marchetti D. Intervention in cases of parental alienation: A systematic review of the literature. *Maltrattamento e Abuso All'Infanzia: Rivista Interdisciplinare*. 2017;19(1):67-83.
9. Watts P. 'Brainwashing', alienation, and emotional alignment in child custody disputes. *Australian Journal of Psychology*. 2001;53:36-.

Utgitt av Folkehelseinstituttet

Juni 2021

Postboks 4404 Nydalen

NO-0403 Oslo

Telefon: 21 07 70 00

Rapporten kan lastes ned gratis fra

Folkehelseinstituttets nettsider

www.fhi.no